

Utrecht University

Doped Decision

Een onderzoek naar het gedrag van scheidsrechters met betrekking tot doping in het licht van het dopingbeleid

Student

Antoine Pannen
5825377

Afstudeerbegeleider

Prof. Dr. Maarten van Bottenburg

Datum

25 juni 2020

Tweede lezer

Dr. Arnout Geeraert

Onderwijsinstelling

Universiteit Utrecht
Utrechtse School voor Bestuurs- en
Organisatiewetenschap

Opleiding

Master Sportbeleid en Sportmanagement

Doped Decision

Doped Decision

Een onderzoek naar het gedrag van scheidsrechters met betrekking tot doping in het licht van het dopingbeleid

Masterthesis van Antoine Pannen
5825377

25 juni 2020, Gorinchem

Utrecht University

Utrechtse School voor Betuurs- en Organisationswetenschap
Master Sportbeleid en Sportmanagement

Prof. Dr. Maarten van Bottenburg – Afstudeerbegeleider
Dr. Arnout Geeraert – Tweede lezer

Voorwoord

Corona. Een woord dat absoluut niet mag ontbreken in deze masterthesis. Het jaar 2020 zal de boeken in gaan als een jaar waarin de samenleving even stil gezet werd. Vanzelfsprekende zaken, zoals horeca, winkels, tandartsen en werkplekken waren even niet vrij toegankelijk. De vrijheden waar we onbewust gewend aan waren geraakt werden ingeperkt. We stonden weer met beide benen op de grond.

Ook de sportwereld ontkwam niet aan de coronacrisis. De belangrijkste bijzaak van de wereld stond even stil. Competities werden afgebroken, evenementen werden afgelast, zelfs de Olympische Spelen en het EK 2020 werden verschoven. Maar, misschien werd wel juist in deze periode meer dan ooit duidelijk welke rol sport heeft in de samenleving. Zelfs wanneer er geen sportprestaties neergezet werden, wist de NOS meerdere tijdsblokken te vullen met Studio Sport. Oude evenementen werden herhaald, Maurits Hendriks vertelde hoe sporters deze periode door kwamen en een neef van de broer van iemand die ooit eens een week bij RKC heeft gewerkt werd geïnterviewd. Al het sportnieuws leek opeens nieuws.

Het laat zien welke plaats sport inneemt in deze samenleving. En nu deze scriptie voltooid is kan ik met trots een nog grote bijdrage leveren aan de belangrijkste bijzaak van het leven. Ik kijk er naar uit om het hoofdstuk van het onderwijs achter mij te laten. Ik kijk er naar uit om, samen met mijn collega's van Basketball Nederland, Nederland gezonder, sportiever en gelukkiger te maken. Daar hebben we alle dagen hard voor gewerkt.

Het resultaat dat nu voor u ligt is een resultaat waar ik trots op ben. Maar dit resultaat had niet tot stand kunnen komen zonder hulp. Graag wil ik enkelen van hen (nogmaals) danken voor hun tijd en inzet.

Allereerst wil ik in het algemeen iedereen bedanken die ik heb mogen spreken gedurende dit onderzoek. Beleidsmedewerkers, medici en scheidsrechters. Allen hebben zij een fundamentele bijdrage geleverd aan dit onderzoek. Mijn dank is zeer groot! Een speciaal persoonlijk woord van dank gaat uit naar mijn buddy Oscar van Hoof. Met zijn scherpe blik en gerichte feedback is dit onderzoek geworden, zoals deze nu is.

Daarnaast zou ik graag alle collega's van de Nederlandse Basketball Bond willen bedanken. Samen met hen heb ik mij vele uren mogen inzetten voor de sport in Nederland. Ik kijk er naar uit om dit na mijn studie uit te breiden. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar Juliet Fransen en Simone Volmer die medeverantwoordelijk zijn voor het feit dat ik mijn studie de afgelopen twee jaar heb kunnen doen.

Een ander persoonlijk woord van dank gaat uit naar Maarten van Bottenburg, mijn begeleider vanuit de Universiteit Utrecht. Maarten, ik heb genoten van je passie en toewijding gedurende dit proces dat wij samen hebben mogen doorlopen. Uw kritische blik gedurende het proces heeft het stuk naar een hoger plan getild.

Zonder bovenstaande personen te kort te willen doen gaat mijn grootste dank uit naar mijn vriendin. Isa, er is in de afgelopen twee jaar veel veranderd. Ik kijk met veel trots terug op deze periode en kijk tegelijkertijd uit naar de periode die nog voor ons ligt. Ik ben jou dankbaar voor jouw steun en meelevendheid. Ik kijk uit naar de volgende fase die ons te wachten staat.

Samenvatting

Naast alle positieve kanten aan en toegevoegde waarde van sport heeft sport ook een keerzijde. Binnen de sport is er in toenemende mate belangstelling voor overtredingen van de regels, waarden en normen in de sport, zoals doping. Binnen deze regels en normen wordt er gestreefd naar een dopingvrije sport, waarin sporters kunnen presteren op basis van natuurlijke prestaties en zonder onnodige gezondheidsrisico's.

Maar binnen de wens voor een dopingvrije sport wordt er geen aandacht besteed aan alle groepen in sport. Zo worden scheidsrechters niet gecontroleerd op dopinggebruik, terwijl zij wel deel uitmaken van de sport. Dit onderzoek heeft tot doel om kennis en inzichten te geven over de invloed van het huidige dopingbeleid op scheidsrechters, zodat bijgedragen wordt aan de huidige doelstelling omtrent het creëren van een dopingvrije sport. Dit onderzoek heeft de volgende hoofdvraag onderzocht: *“Hoe is het gedrag van scheidsrechters ten aanzien van doping te verklaren en wat is hierop de invloed van het dopingbeleid dat wel op scheidsrechters van toepassing is, maar hen niet onderwerpt aan controles”*

In dit onderzoek is de hoofdvraag beantwoord door de onderzoeksmethode *mixed methodes*. Door middel van zowel een kwantitatief gedeelte, een vragenlijst uitgezet onder scheidsrechters uitkomend op het hoogste niveau in Nederland, en een kwalitatief gedeelte onder scheidsrechters, beleidsmedewerkers van NOC*NSF en de Nederlandse dopingautoriteit en één medicus is de onderzoeksvraag onderzocht.

Voor dit onderzoek zijn drie theorieën gebruikt: de regimetheorie, om de opkomst en werking van het huidige dopingregime te analyseren, de civilisatietheorie, om het civilisatieproces van dopingnormen binnen de sport te onderzoeken en de theory of planned behavior, om individuele gedragingen te kunnen onderzoeken. Deze drie theorieën hebben geleid tot een contextueel model waar individuele keuzes centraal staan in het licht, en mogelijk binnen de invloed van, het dopingregime.

Uit de resultaten blijkt dat scheidsrechters vrijwel geen intentie hebben tot dopinggebruik, zowel de attitude, als de subjectieve norm, als de waargenomen gedragscontrole draagt bij aan deze lage intentie tot dopinggebruik. Daarnaast is in de resultaten te zien dat scheidsrechters de dopingnormen breed steunen en uitdragen.

Geconcludeerd kan worden dat scheidsrechters deze dopingnormen hebben geïnternaliseerd. Dit proces heeft geleid tot zelfdwang, die ervoor zorgen dat de intentie tot dopinggebruik laag is. De dopingregels, die wel van toepassing zijn op scheidsrechters, maar niet worden gecontroleerd op deze groep, hebben geen directe invloed gehad op dit internalisatieproces, maar de regels en procedures representeren wel de algemeen geaccepteerde en geldende normen binnen de sport en hebben op die manier invloed gehad op het individuele gedrag van scheidsrechters.

Op die manier hebben de geldende regels en normen invloed gehad op het individuele gedrag van scheidsrechters, zonder dat er controles plaatsvinden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting.....	6
Hoofdstuk 1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding.....	11
1.2 Probleemstelling.....	12
1.3 Onderzoeksdoelstelling	12
1.4 Onderzoeksvraag.....	12
1.5 Deelvragen.....	12
1.6 Relevantie.....	13
1.7 Leeswijzer	13
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader en literatuurstudie.....	17
2.1 De regimetheorie	17
2.2 Het dopingregime.....	18
2.3 De civilisatietheorie	21
2.4 De theory of planned behavior	22
2.5 Conceptueel model	26
Hoofdstuk 3 Methodologie	31
3.1 Onderzoeksbenadering	31
3.2 Methode van dataverzameling	32
3.3 Onderzoeksethiek en data-management.....	36
3.4 Data-analyse.....	37
3.5 Kwaliteit van onderzoek.....	37
Hoofdstuk 4 Resultaten.....	43
4.1 (Intentioneel) dopinggebruik onder scheidsrechters.....	43
4.2 Dopingovertuigingen.....	45
4.3 Invloed van dopingregels en -procedures.....	48
4.4 Verinnerlijking van de dopingnormen.....	48
4.5 Beleid- en medisch perspectief	52
Hoofdstuk 5 Analyse.....	57
5.1 Gedragsintentie	57
5.2 Het dopingregime.....	58
5.3 Zelfdwang	58
Hoofdstuk 6 Conclusie.....	60
6.1 Intentie tot dopinggebruik	60

6.2 Invloed van het dopingbeleid.....	60
Hoofdstuk 7 Discussie.....	62
7.1 Limitaties van dit onderzoek	62
7.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	62
Literatuurlijst	65

Hoofdstuk 1 Inleiding

Naast alle positieve kanten aan en toegevoegde waarde van sport heeft sport ook een keerzijde. Binnen de sport is er in toenemende mate belangstelling voor overtredingen van de regels, waarden en normen in de sport. Het betreft een reeks van excessen, zoals matchfixing, seksuele intimidatie, fraude, discriminatie en doping (NOC*NSF, 2020). In dit hoofdstuk zal de aanleiding van dit onderzoek omtrent doping in de arbitrage, één van de keerzijdes van sport, besproken worden.

1.1 Aanleiding

Sporhelden als Lance Armstrong en Ben Johnson zullen niet direct herinnerd worden om hun fantastische sportprestaties. Lance Armstrong, winnaar van zeven Tour de France titels en één WK titel zal niet herinnerd worden om zijn glorieuze overwinningen in Saint-Étienne (2005) en Futuroscope (1999), maar om zijn dopingverleden. Ook Ben Johnson zal niet herinnerd worden als de winnaar van de Olympische Spelen van 1988 in een recordtijd van 9.79 seconden, maar als de gebruiker van doping die zichzelf en de sportwereld voorloog.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat dopinggebruik de sportprestaties doen laten vergeten. Dit illustreert de wens en verwachting voor een dopingvrije en 'schone' sport. Deze wens komt voort uit de kernwaarden van sport, waarbij sportprestaties moeten plaatsvinden op basis van natuurlijke prestaties en talenten. Daarnaast komt de wens voort uit de kernwaarde dat sporters beschermt moeten worden tegen onnodige gezondheidsrisico's.

In het tweede deel van de twintigste eeuw, die gekenmerkt werd door enkele dopingschandalen, versterkte de wens voor een dopingvrije sport. Om die reden is in 1999 de World Anti-Doping Agency (WADA) opgericht. WADA is verantwoordelijk voor het dopingbeleid dat moet leiden tot een schone sportomgeving. Hierbij wordt doping gezien als het gebruik van bepaalde technologieën, met name van enkele farmacologische middelen, met als doel de prestaties te verbeteren in sport (Kayser, 2018). De wens voor een dopingvrije sport komt tevens terug in de missie van WADA (World Anti-Doping Agency, 2020):

A world where all athletes can compete in a doping-free sporting environment.

Ook in de World Anti-Doping Code (WADC)¹ staat beschreven dat niet alleen de sporters, maar ook het begeleidend personeel² geen doping mag gebruiken. In onderstaand citaat is artikel 21.2.6. van de WADC (World Anti-Doping Agency, 2019) te lezen:

Athlete Support Personnel shall not use or possess any prohibited substance or prohibited method without valid justification.

Daarnaast is in het Nationaal dopingbeleid van de Nederlandse Dopingautoriteit te lezen dat *de aanwezigheid van een verboden stof en/of een verboden methode, de afbraakproducten daarvan en/of markers in een monster van een lid een dopingovertreding vormt*. Hierbij wordt een lid gezien als alle natuurlijke personen die, via lidmaatschap, licentie, overeenkomst, deelname aan een wedstrijd of op andere wijze gebonden is aan de statuten, reglementen en besluiten van de sportbond, dan wel een bij de sportbond aangesloten rechtspersoon. Deze groep is dus groter dan de groep sporters alleen.

¹ Het WADC is een document waarin de huidige regels en procedures beschreven staan. De WADC zal verder toegelicht worden in de literatuurstudie van dit onderzoek.

² Het begeleidend personeel wordt gedefinieerd als alle personen die werken met sporters of deze op een andere manier voorbereid op sportcompetities (World Anti-Doping Agency, 2019)

De missie van WADA, de artikelen uit het WADC en de regelgeving van de Nederlandse Dopingautoriteit laten de wens zien voor een dopingvrije sport. De wens van een dopingvrije sport beperkt zich niet tot de groep sporters alleen. Ook de omgeving van de sporter moet dopingvrij zijn. Hoewel de wens voor een dopingvrije sport groot is, richten de controles op doping zich enkel op sporters.

1.2 Probleemstelling

Binnen de sport spelen regels een belangrijke rol. Volgens Dunning (2002, uit: Van Bottenburg & Heilbron, 2006) zoekt sport continue een bepaalde spanningsbalans. Deze balans maakt dat sport spannend en aantrekkelijk blijft enerzijds, maar ook veilig en plezierig anderzijds. Om deze spanningsbalans te bewaken werden sport specifieke regels opgesteld. Om ervoor te zorgen dat spelers zich aan die regels hielden tijdens wedstrijden werden er in de achttiende eeuw niet spelende officials, zoals scheidsrechters, met een reeks van sport specifieke sancties tot hun beschikking, geïntroduceerd (Bottenburg & Heilbron, 2006).

Hoewel scheidsrechters door Van Bottenburg en Heilbron (2006) beschreven worden als *niet spelende officials* nemen zij wel een belangrijke plaats in binnen het sportlandschap. Scheidsrechters kunnen geen overwinning behalen, toch wordt van hen verwacht dat zij presteren en zich verbeteren. Scheidsrechters maken een belangrijk deel uit van de sportomgeving.

Ook op deze groep zijn de drie basiswaarden van toepassing die aan het dopingbeleid ten grondslag liggen. Het gebruik van doping kan de gezondheid van de scheidsrechters schaden, het werkt prestatie bevorderend en het is in strijd met de *spirit of sport*, wanneer scheidsrechters doping zouden nemen.

Omdat scheidsrechters momenteel niet worden gecontroleerd op het gebruik van doping en er geen onderzoek bekend is over doping in de arbitrage, is het momenteel onbekend welke rol het formele beleid uitoefent op scheidsrechters. Dit terwijl de missie van WADA stelt dat de gehele sportomgeving vrij moet zijn (en blijven) van doping.

1.3 Onderzoeksdoelstelling

Dit onderzoek heeft tot doel het verkrijgen van kennis en inzichten over de invloed van het huidige dopingbeleid op scheidsrechters, een groep die formeel onder het beleid valt, maar nooit wordt gecontroleerd, zodat kan worden bijgedragen aan de huidige doelstelling omtrent het creëren van een dopingvrije sportomgeving.

1.4 Onderzoeksvraag

Hoe is het gedrag van scheidsrechters ten aanzien van doping te verklaren en wat is hierop de invloed van het dopingbeleid dat wel op scheidsrechters van toepassing is, maar hen niet onderwerpt aan controles

1.5 Deelvragen

Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat is er momenteel in de literatuur bekend over doping, dopingbeleid en de effecten van dopingbeleid?
2. Waarom worden, ondanks het geldende verbod, scheidsrechters niet getest op het gebruik van doping?
3. In hoeverre heeft een scheidsrechter voordeel bij het gebruik van doping bij zijn sportprestaties en in hoeverre levert doping een scheidsrechter concurrentievoordeel op?
4. In hoeverre worden scheidsrechters momenteel beïnvloed door de huidige dopingregels?

5. In hoeverre is het onwenselijk dat scheidsrechters gebruik maken van doping om hun lichaam, conditie en gezondheid optimaal te houden?
6. Wat zijn de gevolgen van het dopingbeleid voor de kennis over doping, de houding ten aanzien van doping en het gebruik van doping onder scheidsrechters?

1.6 Relevantie

In deze paragraaf zal de relevantie van het onderzoek beschreven worden.

1.6.1 Wetenschappelijke relevantie

Doping en *mensverbeteringen* zijn al lange tijd onderwerp in de wetenschappelijke literatuur. Na de oprichting van WADA in 1999 is er veel geschreven over doping en (de effecten van) het dopingbeleid. Echter, tot op heden is, voor zover bekend, geen onderzoek gedaan naar de effecten van het dopingbeleid voor scheidsrechters. Dit alles terwijl zij wel juridisch en formeel onder het dopingbeleid vallen, samen met het feit dat dopinggebruik onder scheidsrechters de basiswaarden van doping raakt.

1.6.2 Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek is maatschappelijk relevant, omdat de scheidsrechters juridisch en formeel gezien vallen onder het huidige dopingbeleid en de bijbehorende controles, maar momenteel niet gecontroleerd worden. Hierdoor blijft een grote groep buiten de controles en het sanctioneringsbeleid van WADA en de Nationale dopingautoriteit. Dit onderzoek wil hieraan bijdragen door een inventarisatie te doen in hoeverre dit gegeven als probleem wordt ervaren en wat de effecten zijn van dit beleid. Dit alles draagt bij aan de missie van WADA om een dopingvrije sportomgeving te creëren.

1.7 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk zal het theoretisch kader en de literatuurstudie aan bod komen. In dit hoofdstuk zullen drie theorieën gepresenteerd worden die direct zullen worden gekoppeld aan literatuur omtrent doping en het dopingbeleid. In hoofdstuk 3 zal de methodologie besproken worden. Per onderzoeksmethode is uitgelegd hoe het onderzoek is uitgevoerd en hoe resultaten zijn gevonden en geanalyseerd. De resultaten van het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek zullen beschreven worden in hoofdstuk 4, waarna in hoofdstuk 5 de resultaten zullen worden geanalyseerd aan de hand van de eerdergenoemde theorieën. In hoofdstuk 6 zullen de conclusies van dit onderzoek worden uitgelicht. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 7, zal de discussie van dit onderzoek worden beschreven.

Tussen de hoofdstukken zijn vier intermezzo's geplaatst. Deze intermezzo's bestaan uit vier verschillende prestaties in sport. Deze intermezzo's bestaan uit een foto van de sportprestatie en de commentaar van een sportverslaggever. Doel van deze intermezzo's is om aan te tonen dat sportprestaties sport uniek en mooi maken. Tevens illustreert deze intermezzo's het gegeven dat sportprestaties hun waarde verliezen wanneer deze zijn verkregen door het gebruik van doping. Tot slot is het doel van de intermezzo's om de lezer aan het denken te zetten over de betekenissen van sportprestaties door scheidsrechters en, wanneer wordt gestreefd naar een dopingvrije sportomgeving, in hoeverre het uitlegbaar is dat scheidsrechters niet worden meegenomen in de controles.

Verslaggever:

Hij rijdt al door de straten van Saint-Étienne. Dit is het beeld dat we nooit mee zullen zien, na vandaag. Sinds 1999 is hij de meester. Hij presteerde goed in alle races, maar hij bleek onverslaanbaar in de Tour de France. Hij won alles dit jaar en wint nu ook de individuele tijdrit en daarmee de Tour de France 2005.

Lance Armstrong

Tijdrit Saint-Étienne-
Tour de France

2005

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader en literatuurstudie

Het feit dat scheidsrechters formeel onder het dopingbeleid vallen, maar niet worden gecontroleerd roept verschillende vragen op. In dit onderzoek zal empirisch onderzocht worden wat de consequenties zijn van dit beleid op scheidsrechters en wat dit betekent voor hun gedrag. Om dit empirisch onderzoek theoretisch te verklaren wordt gebruik gemaakt van drie theorieën: de regimetheorie, de civilisatietheorie en de theory of planned behavior.

2.1 De regimetheorie

De regimetheorie kent zijn oorsprong in de literatuur over internationale betrekkingen. Regimemodellen zijn prominent in de internationale relatie literatuur en relatief nieuw in beleidsliteratuur (Wilson, 2000). Volgens Gray (2019) kan de regimetheorie gebruikt worden als een analytisch raamwerk om de impliciete regels en normen te onderzoeken die samenwerking en gedrag bepalen.

Er zijn meerdere definities in omloop voor de regimetheorie. De definitie van Krasner (1982) wordt gezien als een gangbare definitie en wordt onder andere gebruikt bij onderzoeken met betrekking tot het *dopingregime*, zoals van Houlihan (2003, Uit: Budd & Levermore, 2004). De definitie van Krasner (1982) luidt als volgt:

“Internationale regimes zijn sets van impliciete of expliciete principes, normen, regels en besluitvormingsprocedures waarin de verwachtingen van actoren samenkomen op een bepaald gebied van internationale betrekkingen” (Krasner, 1982)

Dougherty en Pfaltzgraff (1997, Uit: Wilson, 2000) geven een uitgebreide samenvatting van de literatuur over internationale regimes en geven hierbij aan dat regimes meestal worden georganiseerd rond *issue areas*. Deze *issue areas* zijn bepaalde probleemgebieden waarbij bepaalde gedragingen en uitkomsten wenselijk zijn. Het regime kan op deze probleemgebieden interveniëren om gedragsverandering te stimuleren of om andere uitkomsten te realiseren (Krasner, 1982).

Zoals blijkt uit bovenstaande definitie rusten regimes op twee pijlers. Een regime bestaat enerzijds uit principes en normen, dit zijn de basisbeginselen binnen een *issue area*. De principes en normen omvatten bepaalde overtuigingen, oorzakelijke verbanden en gedragsnormen die als uitgangspunt dienen voor de regels en besluitvormingsprocedures. Deze regels en besluitvormingsprocedures zijn de uitwerkingen van de principes en normen in formele en informele voorschriften, aanbevelingen of regels.

Krasner (1982) stelt dat regimes hierbij geen doel op zich zijn, maar dat regimes, wanneer zij eenmaal hun plek hebben, invloed uitoefenen op gedragingen en resultaten binnen het probleemgebied. Deze invloed kan zowel formeel (juridisch) als informeel (op basis van verwachtingen) zijn. Houlihan (2002) noemt voor beide uitgangspunten voorbeelden: zo wordt het handelsregime (dat gebruikt wordt om de wereldhandel te reguleren) beschermd door formele en juridische procedures. Door middel van een centraal orgaan die deze regels en wetten controleert en eventueel sancties op kan leggen, worden bepaalde gedragingen afgedwongen. Maar ook door middel van minder formele afspraken kan een regime invloed hebben op gedragingen: Houlihan (2002) noemt hier het voorbeeld van het streven naar meer gelijkheid van vrouwen in de top van (sport)besturen.

Houlihan (2002) stelt dat het voor regimes lastig is om naleving af te dwingen binnen een bepaald probleemgebied. Hij stelt dat er vaak uitbundig wordt gereageerd wanneer er een bepaald document wordt gepubliceerd waarin de beginselen van het regime verankerd zijn, maar dat de volgende stap

(de stap van naleving en afdwinging) vaak minder aandacht krijgt en minder goede resultaten geniet. Houlihan (2013) maakt binnen een regime onderscheid tussen acceptatie, implementatie en naleving. Acceptatie wordt hierbij gezien als een besluit om een bepaald onderwerp als maatregel door te voeren, hierbij ontstaat dus een wederzijdse verwachting en worden doelen gesteld. De stap van implementatie ontstaat wanneer acties worden geformuleerd en middelen worden ingezet om resultaten te behalen. De laatste fase, de fase van naleving, wordt gezien als het gedrag van een actor die zijn gedrag afstemt op de geldende regels en verwachtingen.

Voor dit onderzoek zal de definitie van Krasner (1982), die wordt gezien als een gangbare definitie voor de regimetheorie (Coolsaet, 2006; Houlihan, 2002) gebruikt worden. Ook ten aanzien van het ontwikkelen en handhaven van het mondiale dopingbeleid in de sport kan gesproken worden van een regime (Houlihan, 2002; Houlihan, 2003, Uit: Budd & Levermore, 2004). In de volgende paragraaf zal de regimetheorie gebruikt worden om het dopingbeleid te analyseren en wordt er gezocht naar een antwoord op de vraag hoe het dopingbeleid zich heeft kunnen ontwikkelen en welke principes en normen hieraan ten grondslag liggen.

2.2 Het dopingregime

In deze paragraaf zal het dopingregime bekeken worden met behulp van de regimetheorie van Krasner (1982). Voordat de principes, normen, regels en procedures van het dopingregime uiteengezet zullen worden, zal eerst de geschiedenis en het ontstaan van het dopingbeleid beschreven worden.

2.2.1. Geschiedenis van het dopingregime

Laure (2004) stelt dat het zoeken van middelen en producten met als doel prestatieverbetering en sensatie een zeer lange geschiedenis heeft. Ook Schuijff (2012) komt tot de conclusie dat mensverbetering niet nieuw is. Wel constateert zij een verandering in de methode van mensverbetering; mensverbetering in de tegenwoordige tijd omvat het gebruik van biomedische technologie (bijvoorbeeld bètablokkers en breinstimulators) die niet direct bedoeld is voor verbetering van het lichaam, maar voor bijvoorbeeld herstel.

Ook binnen de sport worden bepaalde (biomedische) technologieën gebruikt om de prestaties van sporters te verbeteren. Het gebruik van prestatie bevorderende middelen kent een lange geschiedenis. 5000 jaar geleden werd Ephedra, een stimulerend extract gewonnen uit struiken, al gebruikt als bestrijder van vermoeidheid in China (Laure, 2004). Hoewel het gebruik van prestatie bevorderende middelen al teruggaat tot de Grieken en de Romeinen, is de strijd tegen deze middelen in de sport veel jonger (Tack, 2014).

In de periode van de opkomst van de moderne sport werden prestatie bevorderende middelen niet als controversieel gezien. Tour-organisator Henri Desgrange sloot vanaf 1930 met de Tourdeelnemers contracten af waarin stond vermeld dat de Tourorganisatie de normale medische verzorging voor haar rekening zou nemen, maar dat “stimulerende middelen” door de deelnemers zelf moesten worden bekostigd (Commissie Anti-Doping Aanpak, 2013).

In de literatuur is geen duidelijk omslagpunt zichtbaar waarna prestatie bevorderende middelen als probleem werden gezien. Daar waar enkele onderzoekers de opkomst van amfetaminen aanwijzen als oorzaak (Tack, 2014), schrijven andere onderzoekers dat wedkantoren angst hadden dat doping (die gebruikt zou worden om tegenstanders te hinderen) een negatieve invloed zal hebben op het gokken op sport (Gleaves, 2012).

Het dopingbeleid in de 20^e eeuw werd gekenmerkt door versnippering, wederzijds wantrouwen tussen de belangrijkste actoren en een gebrek aan vaart en middelen (Houlihan, 2002). Verschillende

dopingschandalen, zoals de dood van wielrenner Simpson tijdens de Tour de France van 1967, de ontdekking van doping bij Ben Johnson tijdens de Olympische Spelen van 1988 en de Festina affaire, waarbij de gehele wielploeg van Festina stelselmatig prestatie bevorderende middelen bleek te gebruiken, ontdekt tijdens de Tour de France van 1998, leidden ertoe dat de reputatie van topsport onder druk kwam te staan en politici eensgezind waren in hun standpunt dat prestatie bevorderende middelen momenteel niet effectief bestreden werd (Hanstad, Smith, & Waddington, 2008). Dit leidde ertoe dat het Internationaal Olympisch Comité in 1999 de World Conference on Doping in Sport in Lausanne organiseerde. De belangrijkste uitkomst van deze conferentie was dat een onafhankelijk internationaal anti-doping agentschap opgericht zou worden: de World Anti-Doping Agency (WADA) (Casini, 2009).

WADA is opgericht op initiatief van het IOC, maar kreeg steun en deelname van intergouvernementele organisaties, regeringen, overheidsinstanties en andere publieke en private organisaties die vechten tegen doping in sport (Casini, 2009). Hierdoor werd WADA meer dan een organisatie voor de sport alleen, maar moest het ook de belangen van de publieke sector vertegenwoordigen. Dit komt tevens tot uitdrukking in de structuur van het stichtingsbestuur, waarbij 18 leden de Olympische Beweging vertegenwoordigen, 18 leden de publieke autoriteiten vertegenwoordigen en vier leden gezamenlijk gekozen worden. De voorzitter van dit stichtingsbestuur wisselt per termijn tussen de Olympische Beweging en publieke autoriteiten. Tevens zorgen beide actoren voor 50% van de begroting (Casini, 2009).

De missie van WADA is om de strijd tegen doping in de sport in al haar vormen op internationaal niveau te coördineren en te bevorderen (Houlihan, 2002). Dit leidde ertoe dat WADA drie taken kreeg: (1) het opstellen, aanpassen, monitoren en bijwerken van een lijst stoffen en methoden die verboden zijn, (2) ontwikkelen, harmoniseren en uniformeren van wetenschappelijke bemonstering en technische normen en (3) bevorderen van geharmoniseerde regels, disciplinaire procedures en sancties om doping te bestrijden (Casini, 2009). Deze doelen dragen allen bij aan de gestelde missie van WADA (World Anti-Doping Agency, 2020):

A world where all athletes can compete in a doping-free sporting environment.

Gesteld kan worden dat WADA de belangrijkste actor is geworden in het dopingregime. Houlihan (2003, Uit: Budd & Levermore, 2004) ondersteunt dit: "WADA is een ongewone en mogelijk unieke internationale organisatie, waarvan het bureau zich bevindt in het hart van een complex patroon van overeenkomsten, schriftelijke conventies, normen, waarden en nationale wetgeving die het vermeend regime vormt". WADA kreeg een belangrijke coördinerende en verbindende taak bij het opstellen van mondiaal, uniform beleid. Het dopingregime is gebaseerd op een aantal principes en normen, welke verder uitgewerkt zullen worden in de volgende subparagraaf.

2.2.2. Principes en normen van het dopingregime

In het begin van de 20^e eeuw namen aristocraten, zoals De Coubertin, de organisatie over van internationale atletiek, op basis van amateur-idealen; deze sociale elite vond het gebruik van drugs door de lagere en middenklasse die aan sport deden ongepast gedrag (Dimeo & Moller, 2018). Volgens enkele wetenschappers moet moderne anti-doping daarom worden gezien als verankerd in de basismythes van het Olympische en het idee dat het *pure sport* vertegenwoordigt (Ritchie, 2014; Dimeo & Moller, 2018, Uit: Kayser, 2018).

Deze basismythe van sport is door WADA (2019) omschreven als the *spirit of sport* en beschrijft de intrinsieke waarden van sport, welke beschermd moeten worden door het dopingregime. De spirit of sport wordt omschreven als het streven naar menselijke topprestaties door de toegewijde perfectie

van de natuurlijke talenten van elk persoon. In de World Anti-Doping Code (2019), welke in de volgende subparagraaf behandeld zal worden, worden enkele kernwaarden gepresenteerd om de spirit of sport te omschrijven, zoals ethiek, fair-play, gezondheid, plezier, samenwerking en respect voor jezelf en andere deelnemers.

Van het principe van de spirit of sport zijn enkele normen zichtbaar die worden verondersteld en verkondigd in het dopingregime. De twee belangrijkste normen vanuit de spirit of sport zijn: (1) het creëren van gelijke kansen voor sporters en (2) beschermen van de gezondheid van de sporters.

De eerste norm die voortvloeit uit de spirit of sport is de norm dat alle sporters het recht hebben om competitie te spelen onder gelijke voorwaarden en kansen. Deze norm stelt dat sporters moeten sporten op basis van gelijke gronden. Het behalen van een voordeel, dat tegen de regels van fair-play ingaat, zou oneerlijk en onfatsoenlijk zijn (Kayser, 2018; Kayser & Smith, 2008; Tack 2014). Tack (2014) gaat nog een stap verder door te stellen dat zonder de gelijke kansen norm de toekomst van de sport in gevaar komt: doping wordt gezien als bedrog en in strijd met fair-play; zonder fair-play is er geen sprake van sport.

De tweede norm die voortvloeit uit de spirit of sport is de norm dat sporters hun gezondheid niet onnodig in gevaar mogen brengen (Kayser, 2018; Kayser & Broers, 2012; Tack 2014). Volgens Kayser (2018) is deze ontwikkeling op gang gekomen vanuit de gedachte dat medische interventies niet bedoeld zijn voor niet-therapeutische doeleneinden. Dopingmiddelen (en medicijnen) zijn niet bedoeld voor *gezonde* personen. Daarnaast wordt vaak anekdotisch bewijs gebruikt om het argument te ondersteunen dat sporters niet om kunnen gaan met de vrijheid wanneer doping toegestaan wordt, zoals de dood van Simpson (Tack, 2014).

2.2.3. Regels en procedures van het dopingregime

Om de oprichtingstaken van WADA te realiseren en de principes en normen te verankeren in regelgeving en procedures is in 2003 de Copenhagen World Conference on Doping in Sports georganiseerd. De belangrijkste uitkomst van deze conferentie is de World Anti-Doping Code (WADC), wat wordt gezien als het belangrijkste product van WADA (Houlihan, 2013; Tack, 2014; Casini, 2009). Een belangrijk onderdeel van de WADC is de definitie die gehanteerd wordt voor doping in sport:

Doping wordt gedefinieerd als het optreden van één of meer van de schendingen van de dopingregels die zijn uiteengezet in artikel 2.1 tot en met 2.10 van de Code (World Anti-Doping Agency, 2003).

De WADC bevat bepaalde kernartikelen die de verschillende sportorganisaties moeten aannemen. Deze kernartikelen bevatten definities van wat als dopingovertreding geldt, welke lasten en bewijsnormen moeten worden gehanteerd en welke sancties moeten worden opgelegd (David, 2013).

Tevens staat in de WADC beschreven op welke manier een overtreding bestraft dient te worden. Gedurende het bestaan van WADA zijn de straffen zwaarder geworden. Waar bij de eerste publicatie van de WADC een eerste overtreding bestraft werd met een sanctie van maximaal twee jaar (World Anti-Doping Agency, 2003), is dit in de loop van de tijd veranderd in een straf van maximaal vier jaar (World Anti-Doping Agency, 2019). Daarnaast is er bij teamsporten een norm voor plaatsvervangende aansprakelijkheid van toepassing. Dit betekent bijvoorbeeld in het wielrennen dat als twee renners in hetzelfde team een dopingovertreding begaan, deze twee renners niet alleen worden geschorst, maar hun teamgenoten ook gedurende 15 tot 45 dagen uit de sport kunnen worden verbannen, terwijl deze periode kan worden verlengd tot een jaar als een derde renner in het team positief test (World Anti-Doping Agency, 2019; Geeraets, 2017).

Tot slot is er in het dopingbeleid sprake van *strict liability*. Dit beginsel houdt in dat een sporter zelf verantwoordelijk is voor alle verboden stoffen of afbraakproducten van verboden stoffen in zijn bloed of urine, ongeacht of deze stoffen opzettelijk, onopzettelijk of door loutere nalatigheid in zijn lichaam zijn terechtgekomen. Dit komt dus neer op een risicoaansprakelijkheid waarbij de schuldvraag niet vastgesteld hoeft te worden om een dopingovertreding vast te stellen (Tack, 2014).

In het WADC staan de principes en normen uitgewerkt in regels en procedures. Deze regels en procedures zijn opvallend specifiek beschreven en zeer nauwkeurig geformuleerd. Zo is per middel beschreven welke hoeveelheid acceptabel is en welke hoeveelheid niet. Dit is in veel gevallen uitgewerkt in microgrammen en kent geen “grijs gebied”. Om het gebruik van doping te ontmoedigen wordt er gebruik gemaakt van een nultolerantie principe waarbij de verantwoordelijkheid geheel bij de sporter komt te liggen.

2.3 De civilisatietheorie

Het werk van Norbert Elias richt zich op meerdere onderwerpen: Mozart, etiquette, het hof van Versailles, sport en geweld en het eenzaam sterven. In alle werken koppelt Elias het onderwerp aan de civilisatietheorie.

Civilisatie is een verandering van menselijk gedrag in een bepaalde richting. Elias (2011) beschreef in zijn werken ontwikkelingen die plaats vonden gedurende een specifieke tijdsperiode; ruwweg van de late Middeleeuwen tot het begin van de negentiende eeuw. Het centrale punt van Elias is dat civilisatie een onbedoeld, ongepland, niet geregisseerd proces is, dat toch geordend verloopt. Elias stelt dat mensen emoties en driften in de loop der tijd beter onder controle wisten te houden. In verschillende situaties is het gedrag van mensen in de loop der tijd verandert.

De vraag hoe dit proces tot stand is gekomen is interessant. Elias stelt dat de maatschappelijke functies steeds meer gedifferentieerd zijn geworden. Door deze ontwikkeling werden mensen gedwongen om afzonderlijk plannen en handelingen af te stemmen op anderen. Deze vervlechting betekende dat mensen aan meer dwangen van buitenaf werden onderworpen. Deze dwangen kwamen voort uit de onderlinge afhankelijkheid tussen mensen.

Vervolgens stelt Elias dat deze dwangen van buitenaf in de loop der tijd geïnternaliseerd werden tot zelfdwangen. Door het langdurig bloot gesteld worden van deze dwangen aan buitenaf werd een zelfcontrolemechanisme ontwikkeld waardoor mensen zichzelf tegenhielden om driften en emoties te tonen. Gevoelens van schaamte waren een belangrijke reden om deze zelfdwang te ontwikkelen en in stand te houden. Door deze ontwikkeling worden de dwangen van buitenaf minder nodig.

Als gevolg hiervan werd het uiten van bepaalde emoties en driften verwezen naar achter de coulissen. Er werd een plek gecreëerd waar deze emoties en driften wel toegestaan zijn. Een voorbeeld hiervan is het toepassen van geweld op straat. Daar waar geweld in de openbare ruimte niet geaccepteerd wordt is het geweld in de maatschappij niet verdwenen. Het gedrag zal veelal achter de coulissen plaats vinden, bijvoorbeeld in een georganiseerde, niet openbare bokswedstrijd.

2.3.1. Het civilisatieproces van doping

Om aan te tonen dat de ontwikkeling van de houding ten aanzien van het gebruik van doping in de sport gezien kan worden als een proces van civilisatie, wordt het artikel van Connolly (2015) gebruikt. Connolly (2015) stelt dat de gevoelens, attitudes en het gedrag van professionele wielrenners met betrekking tot doping aanzienlijk zijn veranderd. Het proces waarin doping naar de achtergrond werd verwezen en doping werd geassocieerd met schaamte kan gezien worden als een geleidelijk, tegenstrijdig en kwetsbaar proces.

Connolly (2015) stelt dat aan het begin van de 19^e eeuw natuurlijke, stimulerende middelen in de sport werden gebruikt en zelfs werden aanbevolen. Deze praktijken waren tot die tijd vrij van morele onrust. De latere jaren vijftig en zestig van de 20^e eeuw werden geïdentificeerd als een periode waarin dit sneller en openlijk begon te veranderen als onderdeel van een breder beschavingsoffensief tegen drugs in de samenleving. Het gedrag van de professionele wielrenners veranderde echter niet gelijk. Dit blijkt uit het feit dat renners openlijk toegaven stimulerende middelen te gebruiken.

Vanaf de jaren '60 ging het beschavingsoffensief verder en volgde er wetgeving en regels vanuit de sport. De reactie van de professionele wielrenners laat volgens Connolly (2015) zien dat de dopingregulering nog moest winnen aan legitimiteit. Veel renners weigerden deel te nemen aan testen en organiseerden stakingsacties. Positief geteste renners ontwikkelden nog geen schuldgevoel, maar rechtvaardigden hun gebruik. Binnen deze rechtvaardigingen was er weinig gevoel van schaamte of schuld te zien, vanuit de renner. Ook toen halverwege de jaren '80 de dopingcontroles strenger, methodisch beter en moeilijker te omzeilen werden, werden de sociale beperkingen traag geïnternaliseerd.

In de jaren '90 won het dopingbeleid aan legitimiteit onder renners en werden dwangen van buitenaf langzaam geïnternaliseerd. Volgens Connolly (2015) ontstond er steeds meer taboe rondom het dopinggebruik en kwam opschepperij over doping nauwelijks meer voor. Dopinggebruik en het positief spreken over doping verdween achter de schermen. Verschillende renners werden nu ook openlijk kritisch over doping in de sport. Hoewel de drempel van schaamte toenam, was het een gebroken en traag proces.

Na 2000 werd, volgens Connolly (2015), doping steeds meer gezien als iets schadelijks. Renners distantieerden zich van dopingpraktijken, ontkenden doping te gebruiken en wilden wegblijven bij verdenkingen. Dit werd onder andere zichtbaar doordat renners openlijk kritisch werden en minder tolerant waren voor medereners die op doping waren betrapt. Daarnaast probeerden betrapte renners hun dopinggebruik niet te verdedigen, maar werden zij berouwvoller. Renners die betrapt waren op dopinggebruik dienden voor het oog van de media het boetekleed aan te trekken en berouwvol toe te geven dat zij een fout hadden gemaakt. Dergelijke uitdagingen van schaamte duiden op geïnternaliseerde normen vanuit de renners. De dwangen van buitenaf verdwenen echter niet, maar de steeds meer onsympathiekere, zo niet vijandige, benadering van de wielermidia tegenover de betrapte renner, in combinatie met de sociale observatie en kritische commentaren door de media, duidt erop dat de dwangen van wet en regelgevingen aangevuld zijn met dwangen vanuit de (sport)omgeving van de renner.

2.4 De theory of planned behavior

Met behulp van de regimetheorie en de civilisatietheorie is beargumenteerd hoe geldende principes en normen het gedrag beïnvloeden van individuen. Deze theorieën zijn ontoereikend om ook het daadwerkelijke, individuele gedrag te verklaren. Dit onderzoek richt zich op de individuele gedragingen van scheidsrechters en de keuzes die rondom deze gedragingen worden gemaakt. Daarom is enkel het gebruik van de civilisatietheorie en de regimetheorie onvoldoende om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag.

Om die reden zal gebruik gemaakt worden van een derde theorie om individuele keuzes en gedrag te kunnen verklaren. De theory of planned behavior wordt veelvuldig gebruikt om gedrag te sturen, te begrijpen en is ook binnen dopingonderzoek een gangbare theorie (Wiefferink, et al., 2005; Lentillon-Kaestner & Carstairs, 2008).

Wiefferink et al. (2005) hebben een interessant onderzoek gepresenteerd waarbij gebruikt is gemaakt van de Theory of Planned Behavior. In het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) zijn gedragsdeterminanten ten aanzien van doping onderzocht van topsporters in Nederland. In dit onderzoek van Wiefferink et al. (2005) is gestart met een kwalitatief gedeelte om bepaalde concepten binnen de gedragsdeterminanten te verkennen. Vervolgens is met kwantitatieve methoden onderzocht hoe deze concepten invloed hebben op het gedrag. Om vergelijkbaarheid tussen topsporters en scheidsrechters in Nederland mogelijk te maken is gekozen om ook in dit onderzoek gebruikt te maken van de theory of planned behavior.

Ajzen (1991) stelt dat het uitleggen van menselijk gedrag in al haar complexiteit een lastige taak is. De Theory of Planned Behavior is ontworpen om menselijk gedrag in specifieke contexten te voorspellen en te verklaren. De theorie is een uitbreiding op de theory of reasoned action. In beide theorieën is de centrale factor de intentie van het individu om een bepaald gedrag uit te voeren. De intentie is een indicatie van de mate waarin iemand bereid is het gedrag te vertonen. Hierbij geldt: hoe sterker de intentie om gedrag aan te nemen, des te waarschijnlijker dit gedrag daadwerkelijk vertoond zal worden (Ajzen, 1991).

De intentie van gedrag wordt volgens de theory of planned behavior bepaald door middel van drie onafhankelijk werkende factoren (Ajzen, 1991):

1. Attitude
2. Subjectieve norm
3. Waargenomen gedragscontrole

2.4.1. Attitude

Attitude is de mate waarin een individu een positieve of negatieve houding heeft ten opzichte van het te vertonen gedrag (Ajzen, 1991). Hierbij wordt door het individu een inschatting gemaakt van de gevolgen van zijn of haar handelen (Ajzen & Fishbein, 1980). Deze inschatting wordt bepaald vanuit overtuigingen die individuen hebben ten aanzien van gedrag (Ajzen, 1991). Deze overtuigingen kunnen dan ook verschillen van individu tot individu en kunnen veranderen in de loop van de tijd.

Deze overtuigingen worden gevormd op basis van eerdere associaties met kenmerken van andere gedragingen of gebeurtenissen (Ajzen, 1991). Omdat bepaalde associaties in het verleden al eens positief of negatief beoordeeld zijn, wordt de attitude ten aanzien van gedrag beïnvloed. Zo wordt een voorkeur ontwikkeld voor bepaalde gedragingen waarvan men verwacht dat deze gedragingen positieve uitkomsten hebben. Negatieve associaties zorgen daarentegen voor een negatieve attitude en dus voor een lagere intentie van gedrag (Ajzen, 1991).

De determinant attitude rust op twee onderliggende factoren: de persoonlijke overtuiging van het gedrag en de waarde die gehecht wordt aan deze overtuiging. Deze twee factoren bepalen in hoeverre de attitude positief of negatief is. Een positieve overtuiging op de effecten van het gedrag en een hoge waarde van deze effecten zal leiden tot een positieve attitude. Binnen het onderwerp doping zou dit betekenen dat wanneer een individu veel waarde hecht aan het verbeteren van zijn conditie en de overtuiging heeft dat doping zou kunnen helpen om dit te bereiken, het individu een positieve attitude heeft ten aanzien van doping. Daarnaast zouden mogelijke gezondheidsrisico's de attitude kunnen verlagen, mits het individu ervan overtuigd is dat deze gezondheidsrisico's ook daadwerkelijk kunnen optreden.

Binnen het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) is het determinant attitude uitgesplitst in zes concepten. Deze concepten presenteren gezamenlijk de determinant attitude. Het eerste concept is de effecten op de prestaties. Hier staat de overtuiging centraal of doping bij kan dragen aan het

verbeteren van de prestaties. Dit kan op het gebied van uithoudingsvermogen, maar ook vanuit de gedachte dat de scheidsrechter beter wordt dan zijn of haar collega. Om gedrag te vertonen is het essentieel dat de persoon zelf vertrouwen heeft in het middel; minder belangrijk is of het middel ook daadwerkelijk effect heeft.

De volgende concepten van Wiefferink et al. (2005) zijn effecten op de gezondheid, de effecten op het uiterlijk en effecten op het imago. Hier staan de verwachte effecten op deze gebieden centraal. Deze concepten zijn belangrijk, omdat bij een rationele keuze, zoals dopinggebruik, ook de negatieve consequenties worden overwogen. Hetzelfde geldt voor het volgende concept: risicoperceptie. Hier staat de inschatting centraal van de effecten op bepaald gedrag ten aanzien van de vooraf ingeschatte risico's. Mogelijke risico's zijn bijvoorbeeld om (wanneer scheidsrechters worden betrapt op het gebruik van doping) geschorst te worden of dat testresultaten openbaar gemaakt zullen worden.

Tot slot gebruiken Wiefferink et al. (2005) de persoonlijke norm om de morele aspecten die een rol spelen bij het besluit om doping te gebruiken, bloot te leggen. Binnen dit concept staat de innerlijke overtuiging centraal dat doping moreel verwerpelijk is en niet thuishoort in sport. Deze persoonlijke norm kan mogelijk voortvloeien, of beïnvloed worden, door voorgaande concepten, maar kan ook als een op zichzelf staand gegeven worden gezien.

2.4.2. Subjectieve norm

Volgens Ajzen (1991) verwijst de subjectieve norm naar de vermeende sociale druk om bepaald gedrag te vertonen, of niet te vertonen. Deze sociale druk verwijst naar dat wat acceptabel en toelaatbaar gedrag is binnen een groep of maatschappij (Ajzen & Fishbein, 1980). Hierbij is het van belang wat iemand denkt wat een andere groep of ander persoon wenselijk zal vinden, anders gedaan zou hebben of gaat doen in eenzelfde situatie (Ajzen & Fishbein, 1980). Het individu spiegelt dus zijn vermeende gedrag met zijn perceptie van wenselijkheid vanuit een groep. De subjectieve norm kan zowel resulteren in een negatieve invloed op gedrag (sociale druk), maar kan ook positieve invloed hebben (sociale steun).

Cialdini en Goldstein (2004) stellen dat de sociale druk die deze normen uitoefenen op het gedrag, groter zal zijn naarmate de ander dichterbij de persoon staat. Met andere woorden zijn er verschillen te ontdekken wie de sociale druk of sociale steun uitoefent. Daarom wordt het concept subjectieve norm uitgesplitst in twee factoren: de mate waarin anderen gedrag goed- of afkeuren en het belang die aan deze mening wordt gehecht (Ajzen, 1991).

Voor een scheidsrechter zijn meerdere actoren betrokken bij de ontwikkeling van de sociale norm. Naast de directe omgeving (bijvoorbeeld partner, ouders en vrienden) zijn ook sport gerelateerde actoren betrokken bij dit proces, zoals de sportarts, collega-scheidsrechters en de pers. Deze personen kunnen grote invloed hebben op de intentie om al dan niet doping te gebruiken, zeker wanneer de scheidsrechter de mening van de actoren van waarde vindt.

Binnen het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) is de determinant subjectieve norm uitgesplitst in drie concepten. Het eerste concept is de verwachte subjectieve norm van groepen uit de omgeving van de persoon. Hier staat de inschatting centraal hoe bepaalde groepen zullen reageren op het vertonen van dit gedrag. Deze groepen hebben direct invloed op het gedrag van de persoon, zonder dat het onderwerp mogelijk ter sprake is gekomen. De inschatting van de persoon kan namelijk gebaseerd zijn op ervaringen met betrekking tot andere, soortgelijke onderwerpen.

Naast de subjectieve norm is in het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) ook gebruik gemaakt van de sociale steun. Dit betreft de inschatting dat personen uit de omgeving van de scheidsrechter de

hulp aanbieden om het gedrag uit te voeren. Dit kan bijvoorbeeld zijn door doping beschikbaar te stellen. Tot slot wordt het concept waargenomen gedrag van anderen beschreven in het onderzoek van Wiefferink et al. (2005). Hier wordt gesteld dat *modeling* een krachtige bron kan zijn om bepaald gedrag te vertonen. Modeling is het door jezelf gevormde beeld van de werkelijkheid op basis van waargenomen gedrag van anderen. Binnen modeling wordt het (veronderstelde) gedrag van anderen mogelijk gekopieerd of wordt het denkbeeld over dit gedrag beïnvloed.

2.4.3. Waargenomen gedragscontrole

Volgens de theory of planned behavior is een bepaalde mate van attitude en het waarnemen van sociale steun onvoldoende om gedrag ook daadwerkelijk uit te voeren (Ajzen & Fishbein, 1980). Ook de derde factor is een voorwaarde om gedrag te gaan vertonen: waargenomen gedragscontrole. De waargenomen gedragscontrole wordt gedefinieerd als het waargenomen gemak of de moeite van het uitvoeren van gedrag (Ajzen, 1991). Verwachte obstakels en belemmeringen (bijvoorbeeld door ervaringen uit het verleden) voor het vertonen van gedrag staan bij deze determinant centraal. De waargenomen gedragscontrole zegt iets over in hoeverre de persoon zichzelf bekwaam acht om bepaald gedrag te vertonen.

De waargenomen gedragscontrole wordt beïnvloed door ervaring uit het verleden na het uitvoeren van soortgelijk gedrag. Maar ook ervaringen van kennissen en familie kunnen een bron zijn om deze perceptie te ontwikkelen. De waargenomen gedragscontrole is zeer afhankelijk van de persoonlijke situatie en de manier waarop een individu de situatie beoordeelt.

De waargenomen gedragscontrole binnen de intentie om doping te gaan gebruiken als scheidsrechter kan betrekking hebben op de perceptie waarop een individu invloed denkt te hebben op het kunnen verkrijgen van doping. Ook is het mogelijk dat binnen de waargenomen gedragscontrole weerstand wordt geboden tegen de sociale druk in de subjectieve norm (Wiefferink, Detmar, de Hon, Vogels, & Paulussen, 2005). Want wanneer er veel sociale druk bestaat, kan er toch een positieve intentie zijn, wanneer de scheidsrechter de perceptie heeft om deze druk weerstand te bieden.

Binnen het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) is de waargenomen gedragscontrole onderzocht bij topsporters door de beschrijving van elf situaties, waarna respondenten moesten inschatten hoe makkelijk of moeilijk het is om dopinggebruik te starten of te weigeren.

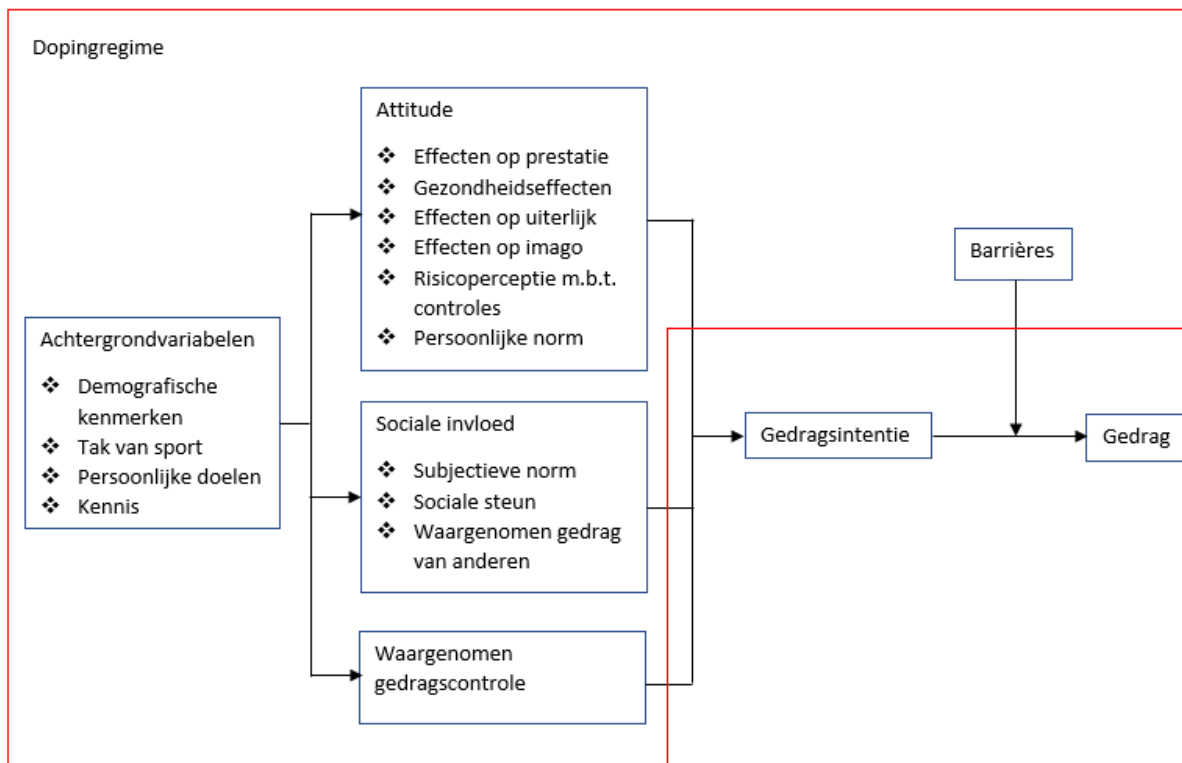
2.4.4. Intentie tot gedrag en barrières

De zojuist behandelde factoren beïnvloeden de intentie om bepaald gedrag te vertonen. De intentie is een indicatie van de mate waarin iemand bereid is het gedrag te vertonen. Hierbij geldt: hoe sterker de intentie om gedrag aan te nemen, des te waarschijnlijker dit gedrag ook daadwerkelijk vertoond zal worden (Ajzen, 1991). Over de relatie tussen gedragsintentie en gedrag is veel discussie gevoerd (Sheppard, Hartwick, & Warshaw, 1988). Variabelen die de verhouding tussen intentie en gedrag verstoren worden barrières genoemd. Ondanks de aanwezigheid van een gedragsintentie verhinderen barrières alsnog dat het gedrag wordt uitgevoerd. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen *externe barrières* en *interne barrières*. De externe barrière omvat factoren waarbij iets of iemand je ertoe weerhoudt om bepaald gedrag uit te voeren (bijvoorbeeld een lekke band, waardoor de intentie om naar de sportschool te gaan niet kan worden uitgevoerd). De interne barrière omvat factoren waarbij iets in de persoon zichzelf weerhoudt om het gedrag uit te voeren (bijvoorbeeld een persoon die zich wel wil voorbereiden voor de volgende vergadering, maar zich daartoe niet kan zetten (Hopstaken, 1994)).

Het effect van interne barrières op het uitvoeren van gedrag lijkt voor een groot deel overeen te komen met de invloed van de waargenomen gedragscontrole op het gedrag. De interne barrières hebben echter een onverwacht en incidenteel karakter, waardoor de invloed op het gedrag pas optreedt ná het vormen van een gedragsintentie (Hopstaken, 1994).

2.5 Conceptueel model

De regimetheorie en de civilisatietheorie verklaren op macroniveau hoe normen invloed hebben op menselijk gedrag en in de loop der tijd geïnternaliseerd worden bij individuen. Deze theorieën verklaren niet hoe individuele gedragen tot stand komen. De theorie of planned behavior verklaart hoe individueel (rationeel) gedrag tot stand komt, zonder rekening te houden met de directe druk van buitenaf. Zo blijkt uit onderzoek naar dopingprevalentie in de breedtesport dat in sporten als wielrennen en krachtporten de dopingprevalentie significant hoger ligt dan in andere takken van sport, zoals hockey of voetbal (Heuvel, Kalmthout, & Houdt, 2002). Dit verschil kan niet direct verklaard worden door de theorie van Ajzen, omdat de sporters op eenzelfde manier keuzes hebben gemaakt, maar het systeem en de context waarin sporters zich bevinden heeft wel degelijk effect op de keuzes die gemaakt worden. Voor dit onderzoek worden de zwaktes van deze losse theorieën opgevangen door een koppeling te maken tussen de verschillende theorieën.

Figuur 1 Conceptueel model

In het conceptuele model wordt de Theory of Planned behavior en de concepten van Wiefferink et al. (2005) als uitgangspunt genomen. Hierbij komende de behandelde factoren terug die leiden tot de gedragsintentie. Ook de barrières die gedrag kunnen verhinderen hebben een plaats in het conceptuele model.

De achtergrondvariabelen, die worden toegelicht in het volgende hoofdstuk, omdat deze met name van belang zijn voor de ontwikkeling van de vragenlijst en minder verband houden met de theorie, laten zien dat bepaalde persoonlijke kenmerken (zoals kennis van doping of de persoonlijke doelen) direct invloed hebben op de attitude, sociale invloed en waargenomen gedragscontrole.

Scheidsrechters met strenge persoonlijke doelen zullen waarschijnlijk een andere attitude ontwikkelen ten aanzien van doping dan scheidsrechters die hun vak uitoefenen, zonder daarbij strenge doelen te stellen.

Het rode kader in het conceptuele model vormt het dopingregime. Zoals gesteld in paragraaf 1 van dit hoofdstuk omvat het dopingregime een set van normen en principes die uitgewerkt zijn in regels en procedures. Een individu dat zijn gedragsintentie ontwikkelt kan te maken krijgen met deze normen, principes, regels en procedures. Zo kan een scheidsrechter, die zich bewust is van het dopingregime, een andere persoonlijke norm ontwikkelen dan een scheidsrechter die zich niet bewust is van het dopingregime, of zich hier minder van aantrekt. Met andere woorden laat het rode kader zien dat de ontwikkeling van de factoren van gedragsintentie gebeurt in een context van het dopingregime.

Tot slot kan het dopingregime ook invloed hebben op de barrières die ervaren worden. Zo kan een scheidsrechter een hoge gedragsintentie hebben om over te gaan op het gebruik van een bepaald middel, maar is dit middel niet beschikbaar in het legale circuit, waardoor deze scheidsrechter niet over kan gaan op bepaald gedrag (externe barrière). Hier wordt de beschikbaarheid van het middel direct gekoppeld aan het dopingregime, omdat bepaalde middelen door het dopingregime enkel illegaal verkrijgbaar zijn.

Verslaggever:

Het is een goede start.

En het is Raymond Steward met
de snelle start.

En het is Ben Johnson met de
goede start...

Kan Carl hem achterhalen?

Nee, het is Ben Johnson!

Ben Johnson doet het weer!

Ongelooflijk, 9.79!

Ben Johnson

100m sprint –
Olympische
Spelen (Seoul)

1988

Hoofdstuk 3 Methodologie

In de verschillende fases van een onderzoeksproces worden vele keuzes en afwegingen gemaakt. In dit hoofdstuk zullen de gemaakte keuzes en afwegingen uiteengezet worden en, daar waar nodig, verantwoord worden. Allereerst zal de onderzoeksbenadering behandeld worden. In deze sectie staat de wetenschappelijke positie van de onderzoeker centraal. Vervolgens zal de methode van dataverzameling worden uitgelicht waarbij ook de gemaakte keuzes voor respondenten worden toegelicht. Tot slot zal de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek worden toegelicht.

3.1 Onderzoeksbenadering

Het doen van (sociaal) onderzoek is complex in al haar vormen. Gedurende het onderzoeksproces staan keuzes en afwegingen centraal. Keuzes geven richting aan het onderzoek en bakenen het onderzoek af. De keuzes en afwegingen die worden gemaakt tijdens het onderzoeksproces worden beïnvloed door de manier waarop de onderzoeker naar de wereld kijkt. Binnen het terrein van sociale onderzoeken zijn er meerdere stromingen en opvattingen om de wereld te bekijken. Het positivisme en het constructivisme kunnen gezien worden als twee uitersten binnen dit speelveld (Guba & Lincoln, 2011).

Positivisme

Vanuit ontologisch oogpunt wordt de werkelijkheid weergegeven als een extern en objectief gegeven dat volledig te begrijpen is (Guba & Lincoln, 2011). Binnen het positivisme wordt de onderzoeker los gezien van de werkelijkheid en is het voor de onderzoeker mogelijk om door middel van bijvoorbeeld experimenten waarheden te onderzoeken (Cupchik, 2001). Objectiviteit is mogelijk en zelfs wenselijk. Onderzoeken die worden uitgevoerd in dit paradigma kunnen door middel van het opstellen van hypothesen bijdragen aan het uitleggen van wetmatigheden (Bryman, 2012).

Positivistisch onderzoek wordt veelal gekenmerkt door kwantitatief onderzoek, waarbij een bepaalde theorie centraal staat. Binnen deze theorie kunnen sociale processen worden geanalyseerd en voorspeld. Hierbij kunnen theorieën een verklaring bieden voor bepaalde processen, maar kunnen de processen ook de theorie verrijken (Bryman, 2012).

Constructivisme

Binnen de constructivistische benadering wordt vanuit ontologisch oogpunt de werkelijkheid gezien als een uitkomst van sociale constructies en interpretaties. De werkelijkheid wordt op deze manier contextafhankelijk en wordt gecreëerd door de mens. De mens wordt op deze manier gezien als een betekenisgever (Guba & Lincoln, 2011). De sociale fenomenen worden niet alleen geproduceerd door sociale interactie, maar ook herzien (Bryman, 2012).

Binnen het constructivistisch onderzoek is het de taak van de onderzoeker om de constructies te begrijpen en te reconstrueren, op deze manier wordt de werkelijkheid begrepen (Guba & Lincoln, 2011). Hierbij wordt veelal gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek.

Het positivisme en het constructivisme kunnen gezien worden als twee uitersten binnen het speelveld van sociale onderzoeken. Maar de zwart-wit gedachte die binnen dit speelveld wordt verondersteld is meestal genuanceerder van aard. Een voorbeeld om deze nuance weer te geven is de relatieve autonomie van de sport. Waarbij de sport wordt gezien als een relatief autonome wereld met een eigen logica en -sport specifieke- regels, waarden, normen en opvattingen (Bourdieu, 1988). De systemen binnen de sportsectoren worden gevormd door de mensen hierin, zij zorgen voor de betekenissen en de waarde die wordt geconstrueerd, maar ook dan kan gesteld worden dat binnen deze relatieve autonomie processen en systemen denkbaar zijn die direct van invloed zijn en

als zodanig gedefinieerd dienen te worden, deze processen kunnen door middel van wetenschappelijk onderzoek (deels) worden verklaard. Als onderzoeker sta ik voor deze gedachtegang. Processen en systemen zijn deels te verklaren door werkelijkheden en regels, maar daarnaast worden deze werkelijkheden ook geconstrueerd, gevormd en herzien door hen die opereren in deze systemen. Als onderzoeker wil ik dus niet mee in de zwart-wit tegenstelling die gesteld wordt, maar plaats ik mijzelf daartussenin.

3.2 Methode van dataverzameling

Een onderzoeker heeft de keuze uit verschillende methodes van onderzoek. Elke methode heeft haar eigen voor- en nadelen. In dit onderzoek is gekozen voor *mixed methodes*, waarbij zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek is uitgevoerd.

3.2.1. Mixed Methodes

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van mixed methodes. Voor de verantwoording van deze methode is het artikel van Van der Roest, Spaaij en Van Bottenburg (2013) gebruikt. In dit artikel wordt het gebruik van mixed methodes binnen de sub discipline sportmanagement beschreven en geëvalueerd. Geconcludeerd wordt dat mixed methodes steeds meer gebruikt wordt in de gevestigde disciplines, maar minder voorkomt in subdisciplines, zoals sportmanagement.

Een veelgebruikte definitie voor mixed methodes is: *“Mixed methodes is een type onderzoek waarin een onderzoeker of een team van onderzoekers elementen van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksbenaderingen combineert (...) voor de brede doeleinden van breedte en diepte van begrip en bevestiging”* (Johnson, Onwueguzie & Turner, 2007; Uit: Van der Roest, Spaaij en Van Bottenburg, 2013). Centraal in deze definitie staat de combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve benaderingen, waarbij deze elkaar kunnen aanvullen, of paradigmatische verschillen kunnen overbruggen.

Een belangrijk principe van een mixed methodes ontwerp is het identificeren en expliciet formuleren van de reden(en) voor het combineren van kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen (Creswell & Plano Clark, 2011; Uit: Van der Roest, Spaaij en Van Bottenburg, 2013). Dit principe is afgeleid van de premisse dat kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen alleen mogen worden gemengd als daar een specifieke reden voor is (Roest, Spaaij, & Bottenburg, 2013). Binnen dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van mixed methodes om meer volledig te zijn. Door het gebruik van mixed methodes worden de kwalitatieve gegevens gebruikt om de kwantitatieve bevinden uit een vragenlijst uit te breiden en te verrijken.

Tot slot stelt Yin (2006; Uit: Van der Roest, Spaaij en Van Bottenburg, 2013) dat een sterk mixed methodes onderzoek streeft naar zoveel mogelijk integratie van methoden in verschillende onderzoeksfasen. De belangrijkste punten van integratie zijn de onderzoeksvraag, steekproefprocedures, gegevensverzameling, gegevensanalyse en interpretatie. Bij de formulering van de onderzoeksvraag is rekening gehouden met de mixed methodes-opzet. De hoofdvraag biedt ruimte om zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek te doen, daarnaast zijn de verschillende deelvragen zowel kwalitatief als kwantitatief van aard.

3.2.2. Kwantitatief onderzoek

Afwegingen, keuzes en gedragingen worden gemaakt en gedaan op microniveau. Kwantitatief onderzoek kan helpen bij het onderzoeken van deze factoren op microniveau. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een vragenlijst die is uitgezet bij een aantal scheidsrechters. In deze paragraaf zal beschreven worden hoe de vragenlijst is opgebouwd, wat de doelgroep is en wat de (non-) respons is geweest.

Opbouw van de vragenlijst

Zoals in het vorige hoofdstuk beschreven wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de theory of planned behavior om antwoord te geven op de vraag hoe scheidsrechters zich gedragen binnen het dopingregime. De theorie is gekozen op basis van het onderzoek van Wiefferink et al. (2005). De uitwerking van de theorie is reeds behandeld in het vorige hoofdstuk. Hieronder zal worden uitgewerkt hoe de vragenlijst binnen het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoek vorm is gegeven.

In het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) is gebruik gemaakt van een vragenlijst die is uitgezet onder topsporters in Nederland. Het is nuttig om deze vragenlijst over te nemen binnen dit onderzoek, zowel voor de koppeling met de theorie, als de mogelijkheid om de groepen sporters en scheidsrechters te kunnen vergelijken. Wel was het noodzakelijk om enkele aanpassingen te doen aan de vragenlijst. Deze worden hieronder in hoofdlijnen besproken, tevens wordt besproken wat hiervan de effecten zijn met betrekking tot de vergelijkbaarheid.

Het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) maakte slechts in beperkte mate gebruik van achtergrondvariabelen. Enkel het geslacht, de leeftijd, de tak van sport en de ervaringen met dopingcontroles werden gevraagd. Omdat scheidsrechters niet worden gecontroleerd op het gebruik van doping, is de laatste vraag niet overgenomen. Daarnaast is gekozen om het geslacht van de respondenten niet te vragen, om twee redenen: enerzijds is het aandeel vrouwen in de arbitrage dusdanig klein dat verschillanalyses niet zinvol zouden zijn, anderzijds zouden vrouwen die de vragenlijst in zouden vullen het gevoel kunnen hebben dat het makkelijker is om terug te herleiden tot hun persoon, waardoor de kans groter is dat zij sociaal wenselijke antwoorden zouden invullen. Om toch relevante achtergrond variabelen op te nemen in de vragenlijst is gekeken naar een ander onderzoek over het gebruik van doping. Dit onderzoek van Van den Heuvel, Van Kalmhout en Van den Houdt (2002) vraagt namelijk ook naar het aantal uren per week dat aan de sport wordt besteed, hoe lang deze sport al wordt beoefend en in welk stadium de sporter zich momenteel bevindt. Bij deze laatste vraag had de sporter de keuze tussen *ik heb mijn top nog niet bereikt, ik bevind me nu op mijn top* en *ik ben over mijn top heen*. Deze achtergrondvragen van Van den Heuvel, Van Kalmhout en Van den Houdt (2002) zijn overgenomen en aangepast om ze relevant te maken voor scheidsrechters.

Binnen het conceptueel model neemt het dopingregime een belangrijke plaats in. In dit onderzoek wordt onderzocht of het dopingregime invloed heeft op het gedrag van scheidsrechters. Het onderzoek van Wiefferink et al. (2005) bestede geen aandacht aan het dopingregime, waardoor een set van zes vragen is toegevoegd. Hierbij is gevraagd in hoeverre de respondenten, voordat zij de vragenlijst begonnen, bewust waren dat: zij dezelfde dopingregels hebben als (top)sporters, zij gecontroleerd kunnen worden op het gebruik van doping en zij dezelfde sancties kunnen krijgen als sporters. Hierbij is gekozen om het begrip bewustzijn te meten op een 7-punts likert schaal, omdat wordt aangenomen dat bewustzijn niet te vangen is in een ja-nee vraag. Daarnaast is gevraagd in hoeverre de respondenten bewust bezig zijn om te voorkomen dat doping(stoffen) in het lichaam terecht komen, in hoeverre zij het terecht vinden dat zij onder het dopingregime vallen en of zij ook gecontroleerd zouden moeten worden.

De verschillende concepten, die besproken zijn in het vorige hoofdstuk, van Wiefferink et al. (2005) zijn overgenomen in de vragenlijst. Hierbij zijn enkele vragen aangepast om de vragenlijst bruikbaar te maken voor scheidsrechters. Zo wordt er in de vragenlijst van Wiefferink et al. (2005) uitgevraagd of een topsporter er veel voor over heeft om te winnen. Het winnen van wedstrijden is iets wat niet van toepassing is voor scheidsrechters, om toch het competitieve tussen scheidsrechters uit te vragen is daarom *winnen* vervangen door *het fluiten van finales en/of belangrijke wedstrijden*.

Binnen het aspect van de kennis over doping heeft Wiefferink et al. (2005) gebruikt gemaakt van drie kennisdomeinen: kennis van de dopinglijst, kennis van de werking van dopingmiddelen en kennis over de dopingprocedures. Omdat scheidsrechters niet worden gecontroleerd op dopinggebruik is gekozen om enkel de eerste twee aspecten van de kennis over doping mee te nemen in dit onderzoek.

De vragenlijst die gebruik is voor dit onderzoek is te vinden in bijlage I.

Respondenten en respons

Binnen elke sport is een set van regels en normen die beschermt moeten worden. Veelal is een scheidsrechter, een jurylid, een umpire, of een starter verantwoordelijk voor het naleven van deze regels. Dit onderzoek richt zich enkel op de scheidsrechterssporten. Scheidsrechterssporten zijn sporten waarbij de uitslag van een wedstrijd wordt vastgesteld door een scheidsrechter. Dit verschilt fundamenteel met jurysporten, waarbij het gaat om de beoordeling van de wijze waarop de prestatie is geleverd (Leeuw, 2011).

Binnen de groep scheidsrechterssporten zijn de zeven grootste sportbonden benaderd, om deel te nemen aan dit onderzoek. Hierbij wordt aangenomen dat deze sporten meer commerciële belangen hebben en om die reden de aantrekkelijkheid van doping wordt vergroot. De zeven grootste bonden van scheidsrechterssporten zijn gekozen op basis van ledenaantallen. De benaderde bonden zijn: de voetbalbond (KNVB), de tennisbond (KNLTB), de volleybalbond (Nevobo), de hockeybond (KNHB), het korfbalverbond (KNKV), de basketbalbond (NBB), het handbalverbond (NHV) en de zwembond (waterpolo / KNZB).

Vier van de zeven sportbonden hebben aangegeven mee te willen werken aan dit onderzoek. De volleybalbond heeft laten weten niet mee te willen werken, omdat zij niet overtuigd zijn dat dopinggebruik zal leiden tot het zijn van een betere scheidsrechter. De tennis- en zwembond hebben hun deelname afgezegd zonder opgaaf van reden.

De vragenlijst van dit onderzoek is uitgezet door de vier sportbonden die hebben deelgenomen aan dit onderzoek, te weten de voetbalbond, het korfbalverbond, de basketbalbond en het handbalverbond. De vragenlijst is uitgezet onder scheidsrechters die actief zijn op het hoogste nationale niveau. Hier wordt wederom uitgegaan van het feit dat binnen het hoogste nationale niveau de kans op het gebruik van doping toeneemt, omdat de commerciële belangen hoger zijn.

Respons en non-respons

De populatie van dit onderzoek bedroeg 82 scheidsrechters, verdeeld over de vier deelnemende sportbonden. Omdat de populatie klein genoeg is om iedereen mee te nemen in de steekproef, is er sprake van een census-onderzoek. 42 scheidsrechters (51%) zijn daadwerkelijk begonnen aan de vragenlijst. 10 van hen zijn niet meegenomen in de analyse; negen respondenten hebben de vragenlijst onvoldoende ingevuld, waardoor hun antwoorden niet bruikbaar zijn, één respondent is niet akkoord gegaan met de informed consent. Hierdoor zijn in totaal 32 vragenlijst meegenomen in de analyse. De responsanalyse per sport is te zien in tabel 1.

SPORT	POPULATIE	AANTAL RESPONDENTEN	PERCENTAGE
VOETBAL	32	10	31.3%
BASKETBAL	20	11	55.0%
HANDBAL	16	6	37.5%
KORFBAL	14	5	35.7%

Tabel 1 Respons kwantitatief onderzoek

Met name de scheidsrechters uit de basketbalsport zijn oververtegenwoordigd in de analyse. Dit komt vermoedelijk door de directe band tussen de onderzoeker, die ook werkzaam is bij de Nederlandse Basketball Bond (NBB). De scheidsrechters hebben een directe band met de onderzoeker, waardoor zij mogelijk meer geneigd zijn om de vragenlijst in te vullen. Wat de verdere consequenties zijn van de rol van de onderzoeker bij de NBB zal later in dit hoofdstuk worden besproken.

3.2.3. Kwalitatief onderzoek

Naast het kwantitatieve onderzoek is ook een kwalitatief onderdeel toegevoegd aan dit onderzoek. Het kwalitatieve onderzoek is afgenomen onder drie verschillende doelgroepen: scheidsrechters, beleidsactoren en medici.

Kwalitatief onderzoek onder scheidsrechters

Om verdieping te brengen in de kwantitatieve gegevens vanuit de vragenlijst is kwalitatief, verdiepend onderzoek uitgevoerd. Dit kwalitatief onderzoek bestond uit zes interviews met scheidsrechters uit verschillende sporten, actief op het hoogste niveau. Via semigestructureerde interviews werden enkele topics die opvielen uit de analyse van het kwantitatieve onderzoek besproken en uitgelicht.

Na afloop van de vragenlijst kregen de respondenten de vraag of zij mee wilde werken aan het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek. Wanneer zij hiertoe bereid waren, werden zij middels een link doorgestuurd naar een opgaveformulier. Dit om te voorkomen dat persoonsgegevens werden gelinkt aan de eerder ingevulde vragenlijst. Ook in de wervingsmail is de oproep gedaan om deel te nemen aan deze gesprekken en was de link geplaatst naar het opgaveformulier voor de verdiepende gesprekken.

Tien scheidsrechters hebben zich aangemeld middels dit opgaveformulier. Dit betroffen zes basketbalscheidsrechters, drie korfbalscheidsrechters en één voetbalscheidsrechter. Helaas heeft zich geen handbalscheidsrechter via deze weg gemeld om deel te nemen aan het kwalitatieve onderzoek. Omdat voetbal vanuit commercieel oogpunt interessante verschillen tussen voetbal en de andere sporten bloot kan leggen is contact gezocht met een scheidsrechter die vooraf per mail heeft laten weten het onderzoek interessant te vinden. Na mailoverleg wilde deze scheidsrechter ook deelnemen aan het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek.

Om de verdeling tussen sporten gelijk te houden is gekozen om gesprekken in te plannen met twee basketbalscheidsrechters, twee voetbalscheidsrechters en twee korfbalscheidsrechters. Binnen elke tak van sport is gekozen voor één jonge en één oudere (vaak internationale) scheidsrechter. Helaas waren er geen aanmeldingen vanuit scheidsrechters die qua leeftijd tussen deze groepen inzaten.

Aan de hand van de analyse van het kwantitatieve onderzoek is de topiclijst voor het kwalitatieve gedeelte voor scheidsrechters vormgegeven. De topiclijst van de semigestructureerde interviews zijn gemaakt aan de hand van zeven topics: *“Persoonlijke doelen”*, *“Dopinggebruik”*, *“Effecten op prestaties”*, *“Nadelige effecten”*, *“Subjectieve norm”*, *“Waargenomen gedragscontrole”* en *“Dopingregime”*. De topiclijst is te vinden in bijlage II.

Kwalitatief onderzoek onder beleidsmedewerkers

Om inzichten te genereren over het dopingregime en de keuze om scheidsrechters mee te nemen in het dopingbeleid is kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Vanuit de beleidshoek zijn twee interviews gehouden: één interview met een beleidsmedewerker van de Nederlandse Dopingautoriteit en één interview met de beleidsmedewerker doping van NOC*NSF.

In de ontwerpfase van dit onderzoek is contact gezocht met de beleidsmedewerker van de Nederlandse Dopingautoriteit. Deze persoon heeft actief geholpen bij het vormgeven van de onderzoeksvraag en heeft richting gegeven aan het literatuuronderzoek. Om die reden is deze persoon ook geïnterviewd in de fase van dataverzameling. Binnen sportkoepel NOC*NSF is één afdeling ingericht omtrent integriteit in de sport. Binnen deze afdelingen zijn verschillende aandachtsgebieden, zoals seksuele intimidatie, gouvernance en matchfixing. Ook doping heeft zijn plaats verworven in deze afdeling. Elk aandachtsgebied heeft een beleidsmedewerker. Om die reden is contact gezocht met de beleidsmedewerker doping van NOC*NSF. Omwille van de anonimiteit van de respondenten, zullen hun namen niet genoemd worden in dit onderzoek.

De topiclijst van het semigestructureerde interview zijn gemaakt aan de hand van vier topics: *“Dopingbeleid”*, *“Dopingbeleid op scheidsrechters”*, *“Probleemschets doping onder scheidsrechters”* en *“Liberaal beleid”*. De topiclijsten zijn te vinden in bijlage III en IV. Bij het interview met de beleidsmedewerker van de dopingautoriteit werd de nadruk gelegd op het ontstaan van het dopingbeleid, de implementatie van de WADC en de structuur zoals deze in Nederland wordt gehanteerd. Bij het interview met de beleidsmedewerker van NOC*NSF werd de nadruk gelegd op de rol van NOC*NSF in het voorkomen van dopinggebruik, het streven naar een dopingvrije sport en de normen en waarden van het dopingbeleid.

Kwalitatief onderzoek onder medici

Omdat één van de pijlers van het huidige dopingregime de gezondheidsnorm is, is ook contact gezocht met enkele sportartsen. Het doel van deze gesprekken was om te achterhalen welke voordelen bepaalde dopingstoffen kunnen brengen, welke gevaren hier bij horen en wat hun mening is betreffende het huidige beleid op scheidsrechters.

Om de medische invalshoek aan bod te laten komen in dit onderzoek is getracht om contact te leggen met drie sportartsen. Echter, door de coronacrisis werd het vinden van sportartsen die mee wilden werken aan dit onderzoek erg lastig. Veel sportartsen zijn verbonden aan ziekenhuizen, waardoor de prioritering niet bij het meewerken aan dit onderzoek kwam te liggen. Om die reden is het niet gelukt om drie sportartsen te spreken. Wel is het gelukt om één sportarts (tevens huisarts) te spreken, vlak voor de crisis in Nederland uitbrak. Gezien het feit dat de medische invalshoek door slechts één persoon vertegenwoordigd wordt, dient hierbij bij de analyse rekening gehouden te worden.

De topiclijst van de semigestructureerde interviews zijn gemaakt aan de hand van vier topics: *“Medische begeleiding”*, *“Positieve effecten van doping”*, *“Probleemschets doping onder scheidsrechters”* en *“Liberaal beleid”*. De topiclijst is te vinden in bijlage V.

3.3 Onderzoeksethiek en data-management

Tijdens dit onderzoek is rekening gehouden met de vijf principes van de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit (2018). Voor het goed functioneren van wetenschap is wetenschappelijke integriteit van essentieel belang. Wetenschappelijk onderzoek ontleent zijn status immers aan het feit dat het gaat om een normatief gereguleerd proces, waarbij die normativiteit deels methodologisch en deels ethisch van aard is en gearticuleerd kan worden in een aantal leidende principes. De principes waarop dit onderzoek, en hopelijk al het wetenschappelijk onderzoek, rust zijn: eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid.

In het kader van eerlijkheid en transparantie is in dit onderzoek altijd gewerkt met een informed consent. Alle respondenten hebben voorafgaand aan het onderzoek een stuk tekst gezien, of te

horen gekregen waarna hen gevraagd werd of zij hiermee akkoord wilden gaan. In dit informed consent stond expliciet het doel van het onderzoek vermeld en wat er met de data zou gebeuren. Respondenten van het kwalitatieve onderzoek zijn mondeling akkoord gegaan, respondenten van het kwantitatieve gedeelte zijn akkoord gegaan door middel van het aanvinken van een vraag in de vragenlijst.

In het kader van zorgvuldigheid zijn alle interviews opgenomen middels een auto recorder die gedurende het interview niet verbonden was met internet. Na het interview is het audiobestand opgeslagen op de omgeving van de Universiteit Utrecht. Na het transcriberen van het interview is het audiofragment verwijderd. Voor het uitzetten van de vragenlijst is gewerkt met Qualtrics, een veilige omgeving die wordt ondersteund door de Universiteit Utrecht.

In het kader van zorgvuldigheid is vertrouwelijk omgegaan met persoonlijke gegevens. Alle respondenten zijn geanonimiseerd gepubliceerd in dit onderzoek, hun gegevens zijn niet herleidbaar tot een persoon.

3.4 Data-analyse

Alle interviews zijn opgenomen met een audioapparaat en vervolgens woordelijk getranscribeerd. Deze transcripties werden bekeken op terugkerende patronen en structuren, waar mogelijk bepaalde normen zichtbaar werden. Allereerst werd de transcriptie open gecodeerd. Alle belangrijke teksten binnen het interview zijn gearceerd en voorzien van een open code. Hier ontstond een codeboom, waar structuren zichtbaar werden. Vervolgens zijn de transcripten nogmaals bekeken en axiaal gecodeerd. Hier werden codes samengevoegd, verplaatst, toegevoegd of verwijderd. Uiteindelijk ontstond een codeboom die als input fungeerde in het analyse hoofdstuk. De codeboom is te vinden in bijlage VI tot en met VIII.

Voor het kwantitatieve gedeelte is allereerst een frequentietabel gemaakt van alle vragen afzonderlijk. Door deze uitkomsten door te lopen werden enkele enquêtevragen die vragen oproepen opgeschreven. Vervolgens is per construct een score gemaakt van 0 tot 100, wat aangaf hoe *dopinggevaarlijk* de scheidsrechters gezamenlijk zijn, dit is gedaan op dezelfde manier als Wiefferink et al. (2005) gedaan hebben, om vergelijking mogelijk te maken. Vervolgens is elk construct bekeken en geanalyseerd. Vervolgens is bekeken of het dopingregime invloed heeft op de gedragingen van scheidsrechters, middels een correlatieanalyse. Tot slot is door middel van correlatie- en verschildoetsen bekeken wat de verschillen zijn in de antwoorden op achtergrondvariabelen.

3.5 Kwaliteit van onderzoek

De kwaliteit van dit onderzoek zal in twee delen besproken worden. Allereerst zal door middel van de validiteit en betrouwbaarheid de kwaliteit van het kwantitatieve onderzoek besproken worden, waarna door middel van het begrip *trustworthiness* het kwalitatieve gedeelte besproken zal worden.

3.5.1. Kwaliteit van het kwantitatieve onderzoek

Om de kwaliteit van het kwantitatieve onderzoek te bepalen is gekozen om de validiteit en betrouwbaarheid uit te lichten.

Validiteit

De validiteit wordt door Bryman (2012) gedefinieerd als de vraag of een meetinstrument binnen een onderzoek goed meet, waarvoor het meetinstrument bedoeld is. Binnen het kwantitatieve onderzoek is het meetinstrument (de vragenlijst) overgenomen vanuit het onderzoek van Wiefferink

et al. (2015). Deze vragenlijst is op enkele punten aangepast, waardoor deze geschikt is voor een onderzoek onder scheidsrechters.

Het meetinstrument is vooraf besproken met de afstudeerbegeleider, daarnaast is het meetinstrument vooraf getest door enkele scheidsrechters, zoals een oud internationaal basketbalscheidsrechter en een voetbalscheidsrechter. Deze testgroep gaf na het invullen van de vragenlijst feedback op de vragenlijst, waardoor de deze op enkele punten is aangepast.

Betrouwbaarheid

Een onderzoek is betrouwbaar indien een herhaling van waarneming tot gelijke uitkomsten leidt (Boeije, 2012). Binnen het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoek is, bij analyses, getoetst met een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Toch zijn er mogelijk enkele factoren die de betrouwbaarheid van dit onderzoek negatief hebben beïnvloed.

De onderzoeker was gedurende het onderzoek werkzaam bij de Nederlandse Basketball Bond als medewerker arbitrage. In deze functie was de onderzoeker onder andere verantwoordelijk voor de aanwijzing en uitbetaling van de scheidsrechters die actief zijn in de Dutch Basketball League, het hoogste nationale niveau binnen Nederland. Deze scheidsrechters zijn ook benaderd om mee te werken aan dit onderzoek. Hoewel de vragenlijst anoniem was ontstaat toch het gevaar voor sociaal wenselijke antwoorden. Dit is geprobeerd te voorkomen door alle communicatie uitingen (zoals de uitnodigingen voor de vragenlijst en de interviews) via de communicatiekanalen van Universiteit Utrecht te laten verlopen en voorafgaand aan het interview en de vragenlijst extra te benadrukken dat het onderzoek niet wordt uitgevoerd door de basketbalbond, maar door een onderzoeker namens de Universiteit Utrecht.

Het meten van abstracte begrippen of constructen is lastiger dan het meten van concrete kenmerken, zoals geslacht of woonsituatie. Wanneer een begrip te groot wordt of te abstract kunnen meerdere enquêtevragen of items nodig zijn om de verschillende aspecten die samen het begrip vormen duidelijk te krijgen (Smits & Edens, 2013). Binnen het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoek is gebruik gemaakt van meerdere constructen. Alle constructen binnen het onderzoek zijn getoetst middels de betrouwbaarheidsmaat Crombach's Alpha. Wanneer de waarde van de Crombach's Alpha onder de 0,700 kwam, zijn items of vragen verwijderd uit het construct. Zie hiervoor bijlage IX.

3.5.2. Kwaliteit van het kwalitatieve onderzoek

Guba en Lincoln (1985) stellen in hun visie op de kwaliteit van onderzoek dat de termen validiteit en betrouwbaarheid nauwelijks opgaan voor kwalitatief onderzoek. Zij stellen dat er bij kwalitatief onderzoek meer interpretaties van respondenten naar voren komen, waardoor validiteit en betrouwbaarheid lege begrippen worden die niet bijdragen aan de omschrijven van de kwaliteit van onderzoek. (Bryman, 2012). Guba en Lincoln (1985) toetsen de kwaliteit van kwalitatief onderzoek door middel van het begrip *trustworthiness*.

Trustworthiness staat voor een adequaat en methodologisch degelijke onderzoeksopzet. Hierbij staan vier aspecten centraal: *dependability*, *credibility*, *transferability* en *confirmability* (Bryman, 2012).

Dependability wordt gebruikt voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, waarbij de resultaten consistent en accuraat zijn (Bryman, 2012). In dit onderzoek is aandacht geweest voor *dependability*, omdat in de ontwerpfase van dit onderzoek veel aandacht is besteed aan consistentie. Alle stappen

zijn afgestemd met de afstudeerbegeleider waardoor meerdere denkbeelden hebben bijgedragen aan de onderzoeksopzet.

Credibility wordt gebruikt om de geloofwaardigheid van de resultaten te duiden (Bryman, 2012). *Credibility* kwam terug in de dit onderzoek doordat de resultaten uit het kwalitatief onderzoek constant werden vergeleken met de resultaten van het kwantitatief onderzoek en omgekeerd. Op deze manier werden resultaten vergeleken om de *credibility* te verhogen.

Transferability wordt gebruikt voor de mate van generaliseerbaarheid van het onderzoek (Bryman, 2012). Dit onderzoek heeft aandacht besteed aan de *transferability* door de context en aannames van dit onderzoek goed te omschrijven. Wanneer een andere onderzoeker de resultaten wil overbrengen naar een andere context dient hij/zij een afweging te maken over de zinvolheid van deze overdracht.

Tot slot werd de *confirmability*, de onafhankelijkheid van de onderzoeker, bewaakt door resultaten en analyses af te stemmen met de afstudeerbegeleider en de onafhankelijke buddy van dit onderzoek. Daarnaast had de onderzoeker geen direct belang bij de uitkomst van het onderzoek, gezien het feit dat de onderzoeker geen band heeft bij een partij die verantwoordelijk is voor het dopingbeleid.

Verslaggever:

De Boer met Vieri, daar gaat Van der Sar.

Er is niemand voor. Jawel, Vieri is voor en Vieri scoort!

Bal over de lijn, Vieri scoort. Wat een misverstand daar.

Het is een treffer, vroeg in de wedstrijd. Juventus staat op voorsprong.

Juventus

Champions
League finale

1996

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek. Met betrekking tot het kwantitatieve onderzoek is in de meeste gevallen enkel gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek. Bij de analyse van de kwantitatieve gegevens zijn wel enkele analyses toegepast om verschillen en correlaties bloot te leggen, maar door het kleine aantal respondenten beruste gevonden verschillen of relaties veelal op toeval en werden er nauwelijks significante verschillen of correlaties gevonden.

4.1 (Intentioneel) dopinggebruik onder scheidsrechters

Uit de analyse van het kwantitatieve gedeelte blijkt dat 1 van de 32 respondenten heeft aangegeven in het verleden (en afgelopen jaar) doping te hebben gebruikt, met als doel om de prestaties te verbeteren. Om de privacy van deze respondent te beschermen wordt geen verdieping gegeven aan de variabelen die aan dit gebruik ten grondslag liggen. Alle respondenten (N= 31) die in het verleden geen doping hebben gebruikt om prestaties te verbeteren, hebben aangegeven in de toekomst geen doping te zullen gebruiken. In het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek is geen scheidsrechter gesproken die vertelde doping te hebben gebruikt om prestaties te verbeteren.

Naast de vragen over eigen gebruik is in de vragenlijst ook de vraag gesteld van hoeveel scheidsrechters wordt vermoed dat doping wordt gebruikt en van wie zeker is dat doping wordt gebruikt. Gezien het feit dat de antwoordopties *minder dan de helft*, *ongeveer de helft*, *meer dan de helft*, *bijna iedereen* en *iedereen* (vrijwel) niet gebruikt zijn, zijn deze samengevoegd tot één groep: Meer dan enkelen.

	Vermoedens			Zeker weten		
	CONTEXT 1	CONTEXT 2	CONTEXT 3	CONTEXT 1	CONTEXT 2	CONTEXT 3
NIEMAND	41%	16%	16%	78%	88%	84%
ENKELEN	53%	75%	56%	22%	13%	13%
MEER DAN ENKELEN	6%	9%	28%	0%	0%	3%
TOTAAL	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Context 1: Scheidsrechters uit jouw tak van sport in Nederland

Context 2: Scheidsrechters van alle takken van sport in Nederland

Context 3: Scheidsrechters van alle takken van sport in Nederland en daarbuiten

Tabel 2 Vermoedens en zeker weten dopinggebruik (N= 32)

In tabel 2 is te zien dat veel scheidsrechters vermoedens hebben van dopinggebruik in de arbitrage. Zo heeft 84% van de scheidsrechters vermoedens dat dopinggebruik binnen de arbitrage, in Nederland, voorkomt. Dit percentage ligt substantieel hoger dan het percentage dat gevonden is door Wiefferink et al. (2015). In dit onderzoek onder sporters kwam naar voren dat 51% van de sporters vermoedens hebben van dopinggebruik bij sporters, in Nederland.

4.1.1. Intentie tot dopinggebruik

Om de intentie tot dopinggebruik te meten en te kunnen vergelijken met het onderzoek van Wiefferink et al. (2015) zijn alle factoren binnen een gedragsdeterminant gestandaardiseerd tot een score tussen de 0 en de 100. Met uitzondering van de factor kennis geldt voor alle factoren dat een hoge score een *grotere dopinggevoeligheid* weergeeft. Dit betekent bijvoorbeeld dat bij een hoge score op “effecten op prestatie” de respondenten een groot, voor hen relevant, effect verwachten op hun sportprestaties. Een hoge score op “gezondheidseffecten” betekent echter dat dopinggebruik in de waarneming van de respondent geen grote nadelige gezondheidseffecten tot gevolg zal

hebben. Voor kennis geldt hoe hoger de score, des te meer kennis er aanwezig is over het betreffende onderwerp.

In tabel 3 zijn de gestandaardiseerde scores gepresenteerd. In de tweede kolom van rechts is de score van de scheidsrechters te zien. In de meest rechter kolom is de score van de sporters te zien. Deze laatste scores zijn gevonden in het onderzoek van Wiefferink et al. (2015).

	SCHAAL- RANGE	GEMIDDELDE	S.D.	SCORE SCHEIDSRECHTERS	SCORE TOPSPORTERS
ACHTERGRONDVARIABLEN					
Persoonlijke doelen	1 – 7	4,8	1,0	63	43
Kennis dopinglijst	-17 – 17	4,5	2,8	63	66
Kennis werking middelen	-9 – 9	-0,6	1,7	47	64
ATTITUDE					
Effecten op prestaties	0 – 30	10,4	4,0	35	35
Gezondheidseffecten	-24 – 0	-15,6	3,6	35	36
Effecten op uiterlijk	-24 – 0	-8,1	3,8	66	55
Risicoperceptie	-24 – 0	-15,3	4,6	36	33
Effecten op imago	-24 – 0	-13,7	7,6	43	43
Persoonlijke norm	1 – 7	2,3	0,9	22	15
SUBJECTIEVE NORM					
Subjectieve norm	-21 – 21	-8,4	5,7	30	22
Sociale steun	1 - 7	1,9	1,3	15	13
Vermoeden gebruik anderen	1 – 7	1,9	0,5	15	13
Zeker gebruik anderen	1 – 7	1,2	0,4	3	7
WAARGENOMEN GEDRAGSCONTROLE					
Waargenomen gedragscontrole	1 - 7	2,1	1,2	18	27

Tabel 3 Gestandaardiseerde scores dopingintentie

Tabel 3 toont enkele verschillen aan tussen scheidsrechters en sporters. Opvallende verschillen zijn onder andere de persoonlijke doelen en de waargenomen gedragscontrole. Ook in de interviews kwamen de persoonlijke doelen naar voren. Scheidsrechters hebben, net als sporters, de drang om zichzelf te verbeteren en te streven naar het hoogst haalbare. Hoewel het hoogst haalbare geen medaille is, of plaats op het podium, blijkt uit de kwalitatieve gegevens dat scheidsrechters de belangrijkste wedstrijden en finales willen leiden. Een ander noemenswaardig verschil uit tabel 3 is het verschil in de waargenomen gedragscontrole. Met een gestandaardiseerde score van 18 vinden scheidsrechters het makkelijker dan topsporters (score van 27) om bij de afwijzende houding ten aanzien van doping te blijven.

Een ander noemenswaardige uitkomst uit tabel 3 is de hoge standaard deviatie van de effecten op het imago. Na een verdere analyse blijkt dat scheidsrechters verschillend aankijken tegenover de kans om betrap te worden op dopinggebruik. De ernst van het betrap worden en de consequenties die daar bij horen zijn nagenoeg gelijk tussen de respondenten; dit wordt gewaardeerd als heel erg.

Uit tabel 3 blijkt dat de respondenten in het algemeen sterk afwijzend staan tegenover het gebruik van doping, getuige de vele lage scores op de verschillende factoren. Deze afwijzende houding werd bevestigd in de kwalitatieve gesprekken met scheidsrechters. In de volgende paragraaf zal dieper ingegaan worden op enkele aspecten uit tabel 3.

4.2 Dopingovertuigingen

In deze paragraaf worden de overtuigingen ten aanzien van doping gepresenteerd.

4.2.1. Prestatie bevorderende effecten

Uit de interviews blijkt dat scheidsrechters veelal onbekend zijn met de mogelijke prestatie bevorderende effecten van doping. Zowel in de interviews als in de analyse van de vragenlijst kwam naar voren dat er een driedeling te maken is in deze mogelijke effecten: fysieke verbetering, mentale verbetering en prestatieverbetering.

Uit tabel 4 blijkt dat scheidsrechters veel onzekerheden hebben over de toegevoegde waarde van dopingmiddelen, op hun scheidsrechterscarrière. Uit de interviews kwam eenzelfde beeld naar voren. Scheidsrechters verwachten, tot op zekere hoogte, fysieke verbeteringen na het gebruik van doping. Deze effecten hebben met name betrekking tot snelheid, duurvermogen en spiermassa. Voor de mentale verbeteringen en de prestatieverbeteringen zijn scheidsrechters minder overtuigd van de toegevoegde waarde van dopingmiddelen.

	ZEER ZEKER WEL/ HOOGSTWAARSCHIJNLIJK WEL	NEUTRAAL ³	ZEER ZEKER NIET/ HOOGSTWAARSCHIJNLIJK NIET
FYSIEKE VERBETERING			
KRACHT	37%	47%	16%
DUURVERMOGEN	41%	50%	9%
MENTALE VERBETERING			
CONCENTRATIE	34%	50%	16%
ZELFVERTROUWEN	19%	66%	16%
WEDSTRIJDSPANNING	9%	72%	19%
PRESTATIEVERBETERING			
BETERE PRESTATIES LEVEREN	13%	81%	6%
ELKE WEDSTRIJD PRESTEREN	13%	75%	13%
EERDER GESELECTEERD WORDEN VOOR FINALES	19%	59%	22%
BETER PRESTEREN DAN COLLEGA'S	16%	69%	16%

Tabel 4 Verwachte effecten dopinggebruik (N=32)

De respondenten gaven gedurende de interviews aan onvoldoende kennis te hebben over de werking van dopingmiddelen. Ook in de vragenlijst werd de kennis over de werking van prestatie bevorderende middelen bevraagd. Hierbij moesten de respondenten van enkele middelen aangeven wat de werking was van deze stoffen, de respondent had de mogelijkheid tot het kiezen voor de optie *weet niet*.

Uit de analyse van de vragenlijst komt ook naar voren dat de kennis over de werking van prestatie bevorderende middelen matig te noemen is. Op de gestandaardiseerde schaal van 0 tot 100 scoren de respondenten een 47. Bij de beoordeling van deze score dient in ogenschouw genomen te worden dat een scheidsrechter die uitsluitend de optie *weet niet* heeft geantwoord een score haalt van 50.

Uit de interviews blijkt dat scheidsrechters hun kennis voornamelijk verkrijgen van verhalen van de media en verhalen van, en over, betrapte sporters. Hierdoor kan verklaard worden hoe het kan dat

³ Waarschijnlijk wel – misschien wel/misschien niet – waarschijnlijk niet zijn samengevoegd tot neutraal

de werking van *bekende dopingmiddelen*, zoals EPO, anabole steroïden en amfetamine, vaker bekend waren dan de werking van *onbekende dopingmiddelen*, zoals diuretica, clenbuterol en bètablokkers.

Hoewel tot op zekere hoogte wel bepaalde fysieke verbeteringen worden verwacht na dopinggebruik, zijn de respondenten er niet van overtuigd dat het gebruik van doping de prestaties op het veld zal verbeteren. Dat blijkt uit zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve gedeelte. Uit het kwalitatieve gedeelte blijkt dat met name het mentale aspect van fluiten als heel belangrijk wordt gezien. Hier wordt gesteld dat het leiden van wedstrijden vooral draait om het nemen van beslissingen en het focussen. Scheidsrechters zijn onvoldoende overtuigd dat doping hier een bijdrage aan kan leveren.

*Fluiten is een kwestie van waarnemen en beslissen. Ik denk niet dat doping daarbij helpt. Doping zal mogelijk mij kunnen helpen in het afleggen van afstanden (...) maar het komt neer op het moment, ga je op dat fluitje blazen? Dat is een beslissing die je in je hoofd maakt, ik denk niet dat er medicatie is die je kan helpen bij het nemen van die beslissing –
scheidsrechter*

4.2.2. Waargenomen gedragscontrole

De waargenomen gedragscontrole is gemeten aan de hand van specifieke situatiebeschrijvingen, die daar waar mogelijk overeenkomen met het onderzoek van Wiefferink et al. (2015). De antwoorden geven aan in hoeverre de scheidsrechter het moeilijk vindt om in die situaties af te zien van de verleiding om doping te gaan gebruiken.

Enkele situaties vanuit het onderzoek van Wiefferink et al. (2015) zijn aangepast om relevant te zijn voor scheidsrechters. Hierdoor is directe vergelijking tussen de antwoorden van scheidsrechters en topsporters niet mogelijk. Wel is het mogelijk om de volgorde van situaties te vergelijken tussen scheidsrechters en topsporters.

In tabel 5 is een overzicht gepresenteerd van de gevonden resultaten voor scheidsrechters.

SITUATIE	SCORE (1 – 7)	S.D.
Terugkomen van een blessure	3,00	1,8
Druk van anderen in het team met meerdere dopinggebruikers	2,41	1,6
Onvoldoende tijd om te trainen en rusten	2,28	1,5
geen nominatie voor finale, door dopinggebruikende concurrent	2,25	1,6
Dreigt plek als scheidsrechter te verliezen	2,16	1,5
Concurrent gebruik niet detecteerbaar middel	2,13	1,6
Gebruik van een prestatie verbeterend middel	1,94	1,3
Concurrent gaat beter presteren	1,72	1,1
Verliest belangstelling van het publiek	1,62	0,8
Effectief dopinggeduid middel dat niet detecteerbaar is, maar kans op overlijden binnen vijf jaar is zeer groot	1,56	1,5

Tabel 5 Waargenomen gedragscontrole

Van de beschreven situaties wordt de situatie waarbij dopinggebruik wordt ingezet om terug te keren van een blessure relatief het moeilijkst ervaren om doping te blijven afwijzen. Voor topsporters stond deze situatie op plek twee. Omgekeerd staat de situatie die scheidsrechters als tweede beoordelen, op plek één voor sporters. Dit is de situatie waarbij scheidsrechters druk van anderen ervaren om doping te gebruiken in een team waarin dopinggebruik de standaard is. Overigens geven de scores in absolute zin aan dat de scheidsrechters dit nog steeds geen erg

moeilijke keuze vinden. Met een score van 3,0 ligt het gemiddelde op *tamelijk makkelijk*. De score van 2,41 ligt tussen *tamelijk makkelijk* en *makkelijk*.

De moeilijkste situatie (het terugkeren na een blessure) is besproken in de interviews met scheidsrechters. Uit deze gesprekken bleek dat scheidsrechters minder problemen zouden hebben met het nemen van doping gedurende een blessure, omdat het beter is voor de sport als de beste scheidsrechters snel weer terug zouden keren in de sport. Daarnaast zou gebruik van doping gedurende het herstel geen oneerlijke strijd met zich meebrengen, wanneer de scheidsrechter stopt wanneer hij/zij weer fit is.

Ik zou op dat moment kijken wat ik zou kunnen doen om die blessure te herstellen. Maar puur en alleen voor het herstel van de blessure, ik zou het niet gebruiken om mijzelf beter te maken. (...) Ik vind dat je bepaalde middelen zou mogen gebruiken, ik denk dan aan spiervolume vergroten, middelen voor herstel, dat soort dingen om je blessure te overwinnen. - scheidsrechter

De situatie waarbij druk van anderen om doping te gebruiken in een team waarin dopinggebruik de standaard is, lijkt vooral een lastige situatie te zijn voor jonge scheidsrechters. Uit de regressie analyse, zie tabel 6, kwam naar voren dat jonge scheidsrechters het in deze situatie lastiger zouden vinden om doping af te wijzen dan oudere scheidsrechters. Dit duidt op het belang van de omgeving van beginnende scheidsrechters.

Analyse	Variantie R ²	F-waarde	Bèta coëfficiënt
ANOVA	30%	12.531*	1.05*

*sig <0.01

Tabel 6 ANOVA regressie analyse tussen leeftijd en druk van anderen in het team met meerdere dopinggebruikers

4.2.3. Context van de scheidsrechters

Hoewel de context van de scheidsrechters niet specifiek terug kwam in het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoek, kwam in de interviews wel enkele keren naar voren dat respondenten vermoeden dat de context waarin de scheidsrechter zich bevindt invloed heeft op de dopingintentie.

Zo stelt de geïnterviewde medicus dat hij scheidsrechters kent in het Oostblok die doping gebruiken. Hij vertelde dat deze scheidsrechters financieel afhankelijk zijn van het fluiten van wedstrijden en om die reden hun broodwinning verliezen bij een blessure of periode van minder presteren. Hierdoor heeft de context van deze scheidsrechters invloed op de druk om te presteren en zodoende op de keuzes van deze scheidsrechters.

In dat soort landen zijn de financiële consequenties heel groot. De afhankelijkheid van bepaalde nominaties, dat kunnen wij ons nauwelijks voorstellen. Als die jongens vier of vijf wedstrijden per maand mogen fluiten, dan zijn zij een rijke stinkerd in hun land. Terwijl de arbiters in Nederland dat als een aardig zakcentje zien. Dat is een hele andere way of life wat ze er mee kunnen bewerkstelligen, ik denk dat die makkelijker over grenzen gaan – medicus

Ook enkele scheidsrechters haalden gedurende de interviews de context aan. Zij vertelden dat de prestatiedruk in Nederland dermate stabiel is dat zij niet gemotiveerd worden om intentie tot dopinggebruik te ontwikkelen. Hoewel de druk tot het fluiten van een wedstrijd wel iedere wedstrijd aanwezig is, ervaren de ondervraagde scheidsrechters dit als *normale, positieve* druk. In de interviews met scheidsrechters zijn geen signalen geweest dat de context van Nederlandse scheidsrechters de intentie tot dopinggebruik verhoogde.

4.3 Invloed van dopingregels en -procedures

Eerder is naar voren gekomen dat scheidsrechters een lage intentie hebben om over te gaan op dopinggebruik. In deze paragraaf wordt nagegaan in hoeverre de dopingregels en -procedures invloed hebben op deze lage intentie.

Het bewustzijn van het dopingregime is gemeten op een zevenpuntschaal waarbij de antwoorden enigszins eens, enigszins oneens en niet eens/niet oneens zijn geclusterd in *neutraal*. In tabel 7 is te zien dat de dopingregels en -procedures nog niet bij elke scheidsrechter bekend zijn.

	Ik ben mij bewust dat scheidsrechters dezelfde dopingregels hebben als (top)sporters	Ik ben mij bewust dat scheidsrechters gecontroleerd kunnen worden op het gebruik van doping	Ik ben mij bewust dat scheidsrechters dezelfde sancties kunnen krijgen als sporters
(ZEER) EENS	41%	15%	22%
NEUTRAAL	22%	19%	6%
(ZEER) ONEENS	37%	66%	72%
TOTAAL	100%	100%	100%

Tabel 7 Bewustzijn dopingregime (N=32)

Toch kunnen de dopingregels op steun rekenen van de scheidsrechters, blijkt uit de analyse van de interviews. Scheidsrechters die vooraf niet wisten dat zij onder het dopingbeleid vielen en daarmee geconfronteerd werden dankzij dit onderzoek, konden begrip opbrengen voor deze regels. Het belangrijkste argument hiervoor is dat binnen de topsport dezelfde regels zouden moeten gelden voor alle actoren, zo blijkt ook uit onderstaand citaat:

Ik vind dat (de dopingregels red.) goed. Het is iets wat de spelers ook niet mogen doen, dus zouden wij het ook niet mogen doen. Ik vind het terecht dat wij daar onder vallen, want ook wij zouden niet moeten gebruiken. – scheidsrechter

Uit de analyse van het kwantitatieve gedeelte blijkt echter niet dat het kennen van de regels ook zorgt voor verandering in intentie tot gedrag. Uit de regressie analyse blijkt dat wanneer het bewustzijn van het dopingbeleid toeneemt, de intentie tot doping niet significant verandert. Geen enkele factor correleert met de vraag of de scheidsrechters zich bewust zijn van het dopingbeleid. Ook de vraag of scheidsrechters zelf bewust bezig zijn om te voorkomen dat dopingstoffen het lichaam binnenkomen correleert niet met de vraag over bewustzijn van het dopinggebruik (ANOVA, sig. 0.983). Ook uit de interviews kwam naar voren dat kennis over het dopingbeleid niet direct leidt tot verandering in gedrag. Dit wordt geïllustreerd door onderstaand citaat van een scheidsrechter die enkele jaren geleden geconfronteerd werd met het feit dat hij onder het beleid viel:

Ik ben helemaal hetzelfde blijven doen. Wanneer er iets in mijn sportdrink zit wat niet zou mogen en ik zou daar mee geconfronteerd worden, dan zou het een mooi moment zijn om er, samen met de bond, over na te denken. - scheidsrechter

4.4 Verinnerlijking van de dopingnormen

In de literatuurstudie werd beargumenteerd dat het huidige dopingbeleid rust op twee normen, die zijn gebaseerd op de spirit of sport: sporters hebben recht op een eerlijke competitie, waarin natuurlijke prestaties worden getoond en sporters dienen beschermd te worden tegen de gezondheidsrisico's die doping met zich meebrengt.

4.4.1. Presteren op eigen kracht

Uit een analyse van de vragenlijst blijkt dat scheidsrechters merendeels de eerste norm hebben verinnerlijkt. Een ruime meerderheid van 78% van de scheidsrechters is van mening dat hun prestatie op het sportveld op basis van natuurlijke kracht gebaseerd moet zijn. Een nog groter deel van de scheidsrechters (85%) wil niet het gevoel hebben dat prestaties te danken zouden kunnen zijn aan het gebruik van dopingmiddelen.

	Ik wil alleen presteren als ik het op eigen kracht kan	Ik wil niet het gevoel hebben dat mijn prestaties te danken zouden kunnen zijn aan dopinggebruik
(ZEER) EENS	78%	85%
NEUTRAAL	16%	9%
(ZEER) ONEENS	6%	6%
TOTAAL	100%	100%

Tabel 8 Normen van het dopingregime (N=32)

Ook in de interviews bleek dat scheidsrechters van mening zijn dat prestaties op het sportveld vanuit natuurlijke kracht moeten komen. Hierbij willen de scheidsrechters gebruik maken van *legale verbetermethoden*, zoals trainingen en het nemen van voldoende rust. Deze legale verbetermethoden worden gezien als wenselijk en acceptabel. Daarnaast werd de sport bestempeld als een plek waar krachten op een natuurlijke wijze worden getraind binnen de daarvoor opgestelde kaders. Het gebruik van illegale verbetermethoden, zoals doping, werd gezien als slecht en onwenselijk. Enkele respondenten probeerden zich hiervan te distantiëren door termen te gebruiken als rotzooi, ellende, abnormaal en raar.

Ik wil het doen zoals mijn lichaam nu is, eventueel met hulp van een blikje chocolademelk, dingen die legaal zijn. Op het moment dat dat niet meer lukt, dan is het einde oefening voor mij. - scheidsrechter

Daarnaast waren er twee respondenten die in het interview aangaven moeite te hebben met medicatie in het algemeen. Hierbij werd de norm gebruikt dat het gehele lichaam vrij moet zijn van niet-lichaamseigen stoffen. Dit geldt niet alleen voor de sport, maar ook daarbuiten.

Het liefst ben ik helemaal medicatieloos. Ik vind dat rotzooi, omdat het niet standaard thuis hoort in het menselijk lichaam. Het is een opiaat, ik heb veel moeite met dat spul. - scheidsrechter

Tegenover het argument dat prestaties op basis van natuurlijke kracht tot stand moeten komen, staat het argument dat doping een verrijking is voor de sport en mogelijk ook voor de arbitrage. Dit argument is genoemd door één respondent in een interview. Deze respondent is van mening dat het gebruik van doping in de arbitrage de sport ten goede kan komen. Hierbij neemt deze scheidsrechter als uitgangspunt dat de arbitrage ten dienste is aan de sport en geen krachtmeting op zich. Door scheidsrechters “beter” te maken, zal het spel eerlijker en veiliger verlopen. Zo blijkt ook uit onderstaand citaat:

Het verschil voor ons in de arbitrage is als volgt. Ik hoef geen strijd aan te gaan met een directe tegenstander, als ik sneller kan lopen door iets, dan komt het alleen maar ten goede aan de arbitrage. Hoe meer ik kan rennen, hoe scherper ik ben en hoe geconcentreerder ik daardoor ben. Het kan de arbitrage helpen om de wedstrijd eerlijker te laten verlopen. – scheidsrechter

4.4.2. Gezondheidsrisico's

De tweede norm van het dopingbeleid is de norm omtrent de gezondheidsrisico's. Uit de interviews kwam naar voren dat scheidsrechters geen risico willen lopen met betrekking tot gezondheidsrisico's. Doping wordt hierbij gezien als onvoorspelbaar en gevaarlijk. Ook uit onderstaand citaat blijkt dat een respondent geen risico wil lopen met zijn gezondheid.

Ik ben bang voor wat het doet met mijn lichaam en wat de gevolgen zijn op lange termijn. Ik ben geen wetenschapper, maar het zijn chemische stoffen wat niet lichaamseigen is. Je weet nooit wat voor rotzooi ze daar aan toevoegen. Op korte termijn kan het profijt hebben bij bepaalde prestaties, maar ik weet niet wat het met mijn lichaam doet. Het is maar een spelletje, mijn gezondheid staat voor alles. – scheidsrechter

Ook uit de analyse van de vragenlijst kwam naar voren dat scheidsrechters geen gezondheidsrisico's willen lopen met betrekking tot doping. In de vragenlijst zijn drie mogelijke gezondheidsrisico's uitgevraagd op een vijfpuntschaal. Gezien het feit dat de antwoorden *tamelijk erg, niet zo erg en helemaal niet erg* vrijwel niet gebruikt zijn, zijn deze geclusterd in de categorie *minder dan erg*.

Uit tabel 9 blijkt dat de respondenten unaniem waren over het feit dat zij het (heel) erg zouden vinden wanneer, door het gebruik van doping, hartproblemen of gezondheidseffecten op latere leeftijd zouden optreden. Dit bevestigt het beeld dat geschetst is tijdens de interviews, dat scheidsrechters geen gezondheidsrisico's willen nemen met betrekking tot dopinggebruik.

	Vruchtbaarheidsproblemen	Hartproblemen	Gezondheidseffecten op latere leeftijd
HEEL ERG	69%	94%	84%
ERG	22%	6%	16%
MINDER DAN ERG	9%	0%	0%
TOTAAL	100%	100%	100%

Tabel 9 Waardering gezondheidsrisico's (N=32)

De kennis over deze mogelijke risico's is laag te noemen. Diezelfde respondenten gaven in een andere vraag aan niet te weten of deze risico's ook daadwerkelijk op zouden kunnen treden, getuige de grote groep die gekozen heeft voor de antwoordoptie *misschien wel/misschien niet*, zoals te zien in tabel 10. Ook uit de interviews kwam naar voren dat scheidsrechters vaak niet goed konden inschatten welke gezondheidseffecten verwacht konden worden, zo blijkt uit onderstaand citaat:

Ik zit daar niet in thuis om de gezondheidsrisico's in te kunnen schatten. Ik zou niet weten wat ik zou kunnen verwachten. – scheidsrechter

	Vruchtbaarheidsproblemen	Hartproblemen	Gezondheidseffecten op latere leeftijd
ZEER ZEKER WEL	6%	13%	9%
HOOGSTWAARSCHIJNLIJK WEL	21%	31%	25%
WAARSCHIJNLIJK NIET	41%	31%	38%
MISSCHIEN WEL/ MISSCHIEN NIET	31%	25%	28%
TOTAAL	100%	100%	100%

Tabel 10 Verwachte gezondheidsrisico's (N=32)

Uit tabel 10 blijkt dat geen enkele scheidsrechter heeft gekozen voor de antwoordopties *waarschijnlijk niet, hoogstwaarschijnlijk niet en zeer zeker niet*. Scheidsrechters hebben vaak onvoldoende kennis om een onderbouwde mening te vormen over de risico's van dopinggebruik, maar verwachten niet dat dopinggebruik vrij is van risico's. De kennis om tot deze meningen te komen is op twee argumenten gebaseerd. Enerzijds wordt beredeneerd dat doping slecht is voor je, want anders zou het niet verboden zijn; anderzijds wordt anekdotisch bewijs gebruikt om richting te geven aan de veronderstelling. Dit blijkt uit onderstaande twee citaten:

Ik denk wel dat er gezondheidsrisico's zijn. Het is niet voor niets verboden, het zou wel iets doen met je lichaam. Misschien met je spieren, misschien met je hersenen. Ik denk dat het voor je lichaam verre van goed is. – scheidsrechter

Je leest dat wel eens op internet. Van die anabolen steroïden, dat sommige sporters hartfalen krijgen, plotseling overlijden, zonder aanwijsbare reden. Dat zie je wel om je heen, dat hoor je wel eens. – scheidsrechter

4.4.3. Omgeving van de scheidsrechter

De omgeving van de scheidsrechter staat veelal negatief tegenover doping. In tabel 11 is te zien dat slechts één scheidsrechter bij één groep een positieve reactie verwacht wanneer hij doping zal gebruiken. Verder worden enkel neutrale, maar veelal negatieve reacties verwacht op de intentie om doping te gebruiken. Deze negatieve reacties duiden op afkeurende en onwenselijke reacties.

	POSITIEF ⁴	NEUTRAAL	ENIGSZINS NEGATIEF	NEGATIEF	HEEL ERG NEGATIEF
Collega-scheidsrechters uit het vast scheidsrechtersteam of trainingsmaatjes	0%	3%	19%	34%	44%
Scheidsrechters die op hetzelfde niveau actief zijn als jij	0%	6%	13%	41%	41%
Personen die direct betrokken zijn om beter te presteren	0%	0%	13%	34%	44%
Sportartsen, huisartsen en/of verzorgers	0%	7%	13%	32%	49%
De sportbond	0%	3%	6%	25%	66%
De pers	0%	9%	9%	34%	47%
Het publiek	0%	16%	16%	31%	38%
Ouders	0%	13%	10%	20%	57%
Partner	0%	11%	7%	25%	57%
Meest dierbare vrienden	3%	16%	9%	31%	41%

Tabel 11 Subjectieve norm (N=32)

Ook uit de interviews kwam naar voren dat scheidsrechters negatieve reacties van hun omgeving verwachten. De respondenten verwachten dat mensen in hun omgeving dezelfde normen hebben als zijzelf. Scheidsrechters verwachten dus dat de normen rondom het gebruik van doping ook gedragen worden door hun omgeving, blijkt ook uit volgend citaat.

⁴ Positief bestaat uit heel erg positief, positief en enigszins positief

Als je het woord doping roept en dit koppelt met sport, dan denk ik dat heel veel mensen in mijn omgeving zouden denken: "Goh, al dat getrain van jou en al die wedstrijden van jou, heb je dat op die manier bereikt?" - scheidsrechter

Daarnaast verwachten de respondenten niet dat zij op veel steun kunnen rekenen bij hun omgeving. Bij vrijwel elke groep wordt een negatief antwoord verwacht bij een mogelijke hulpvraag omtrent doping, met name de sportbond en de sportartsen/huisartsen scoren laag op dit punt. Deze laatste groep is opmerkelijk te noemen, aangezien sportartsen/huisartsen gezien kunnen worden als mogelijke toegangswegen tot dopinggeduide middelen mochten scheidsrechters het gebruik ervan overwegen.

4.5 Beleid- en medisch perspectief

Naast het perspectief van de scheidsrechters zijn ook het beleidsperspectief en het medisch perspectief onderzocht, door middel van kwalitatief onderzoek. Voor het beleidsperspectief zijn beleidsmedewerkers ondervraagd van NOC*NSF en de Nederlandse Dopingautoriteit. Voor het medisch perspectief is contact gelegd met één huisarts. Zoals besproken in de verantwoording van het onderzoek is getracht om meer input voor het medisch perspectief te verzamelen, maar is dit, mede door de coronacrisis, niet gelukt.

4.5.1. Het dopingbeleid

Zoals aangetoond in de literatuurstudie zijn scheidsrechters formeel gezien gebonden aan het dopingreglement van de Nederlandse Dopingautoriteit en WADA. Naast sporters wordt in het dopingbeleid ook aandacht besteed aan de omgeving van de sporter. De voornaamste reden om dit te doen is om de omgeving van de sporter dopingvrij te houden, zodat sporters minder snel in de verleiding zullen komen om doping te gaan gebruiken. Zo heeft het inzetten van beleid op sporters minder effect, wanneer trainers, sportartsen en andere betrokkenen rondom een sporters de dopingnormen niet respecteren.

In dit kader zijn naast sporters ook trainers, bestuurders en scheidsrechters verbonden aan het dopingbeleid. Voor de gehele sport wordt getracht de normen van een dopingvrije sport te realiseren. De strekking hierbij is dat doping niet thuis hoort in sport, om onnodige gezondheidsrisico's en onethische prestatievoordelen te voorkomen. Door de hele sportgemeenschap (sporters en de omgeving) mee te nemen in het beleid, wordt geprobeerd het onwenselijke gedrag uit te bannen uit de sport.

4.5.2. Rol van de scheidsrechter

Ook voor scheidsrechters is het, volgens het beleidsperspectief, onwenselijk dat zij doping zouden gebruiken. Dit zou geen recht doen aan de dopingvrije omgeving die wordt gecreëerd. Wanneer een voetballer op een schone manier een doelpunt probeert te maken, is het onwenselijk wanneer de scheidsrechter, die naast deze sporter op het veld staat, wel doping zou gebruiken. Voor een dopingvrije sport is het wenselijk dat elke actor vrij is van doping en dezelfde normen heeft, blijkt ook uit onderstaand citaat:

Een scheidsrechter die zelf doping gebruikt om sterker te worden, ik zou het absoluut niet aanraden, want de gezondheidsrisico's is daar aanwezig en het is niet nodig, dus ik zou het absoluut niet doen. Maar als hij toch besluit het te doen, dan houdt hij voornamelijk zichzelf voor de gek. Hij is dan oneerlijk bezig ten opzichte van zijn andere scheidsrechters, dus het zou allemaal wel gek zijn. – Beleidsmedewerker Dopingautoriteit

Als extra argument wordt aangedragen dat scheidsrechters uitdragers zijn van fair-play en zodoende een voorbeeldfunctie hebben ten opzichte van sporters. Dopinggebruik past niet in deze fair-play

beleving. Onderstaand citaat laat zien dat het ook vanuit de fair-play benadering onwenselijk is als scheidsrechters doping zouden gebruiken.

Het mag nooit normaal worden, of nodig worden, om je werk te doen om iets te doen met gezondheidsrisico's. (...) Scheidsrechters gaan over rechtvaardigheid op het veld en het toepassen van de regels. In die zin is het extra belangrijk dat z'n scheidsrechter ook integer is.
– Beleidsmedewerker NOC*NSF

Ook vanuit medisch perspectief is het belangrijk dat scheidsrechters aan deze verwachting voldoen. In het kwalitatieve gedeelte vanuit het medisch perspectief blijkt dat het off-label gebruiken van medicatie (het gebruiken van medicatie waarvoor het niet bedoeld is) gevaren met zich mee kunnen brengen. Genoemde gevaren zijn onder andere hartfalen, hartinfarcten, hartritme stoornissen, overbelasting, psychoses en vruchtbaarheidsproblemen, zowel op de korte als lange termijn.

Hierbij is het relevant te noemen dat dergelijke risico's per individu kunnen verschillen. Dit geldt overigens ook voor de prestatie bevorderende effecten van dopinggebruik. Daarnaast kan er bij onjuist gebruik een tegenovergesteld effect bereikt worden. Gezien deze feiten is het lastig om vooraf in te schatten welke effecten (positief, dan wel negatief) zullen optreden bij gebruik, omdat elk middel anders uitwerkt op individuen.

Als je te veel Ritalin gebruikt, dan gaat dat tegen je werken. Dan ga je als een stuiterbal door het veld, omdat je de meest bizarre dingen gaat doen. En dat is bij iedereen wel verschillend, niet iedereen reageert hetzelfde op die medicatie. - Medicus

4.5.3. Schaarste

Wanneer de verwachting wordt uitgesproken dat een bepaalde groep geen doping zou moeten gebruiken, roept dit natuurlijk de vraag op waarom er geen beleid wordt gemaakt voor deze groep. Volgens de beleidsmedewerker van de Nederlandse Dopingautoriteit is het ontbreken van beleid geen kwestie van onwil. Vanuit het beleidsperspectief wordt uitgedragen dat in de ideale wereld alle actoren in de sport geïnformeerd, gecontroleerd en gesanctioneerd kunnen worden, maar dat de werkelijkheid anders is. Door schaarste in geld en tijd zijn de beleidsactoren gedwongen om keuzes te maken.

Het is geen prioriteit, het is met name het tijdsprobleem. Met meer geld kunnen we altijd meer doen, het is met name tijd, het is nu geen gepercipieerd probleem.

Vraag: en mocht de geruchtenmachine gaan draaien en er komen verdenkingen?

Dan gaan we daar wat mee doen, ja. – Beleidsmedewerker Dopingautoriteit

Het feit dat enkel topsporters momenteel worden onderworpen aan controles komt voort uit het streven naar schone sportuitslagen. Binnen het streven naar een schone sport wordt primair aandacht gegeven aan het streven naar eerlijke sportuitslagen in de topsport, waardoor actoren binnen deze context onderworpen worden aan controle. Het doel om de gehele sport vrij te houden van doping, wordt gezien als een secundair doel.

*Ik zou het redeneren vanuit het belang van een betrouwbare sport. En die sport is minder betrouwbaar wanneer sporters zelf dopen. Dus voor een eerlijke wedstrijduitslag is het minder relevant of die scheidsrechter ook iets doet om sneller te kunnen rennen. Dus vanuit het primaire doel denk ik dat je vooral ervoor moet zorgen dat die sporters zelf schoon zijn. (...) In het vak van de arbitrage kunnen prestatie bevorderende middelen ook een rol spelen en dat is inderdaad niet eerlijk en dat past niet in een integere sportcultuur, maar dat is niet het belangrijkste probleem, het is secundair. – Beleidsmedewerker NOC*NSF*

Verslaggever:

Wat een wedstrijd is het geworden. Spanje, als het scoort is het voorbij. Cabral schiet, maar mist. Nederland heeft de kans in de tegenaanval, maar Spanje stort zich meteen op Wester. De scheidsrechter fluit, wat gaan ze doen?

Ze roept Hernandez bij zich. Het is onrustig op de vloer, de klok staat op 59.54. Er gaat een rode kaart komen voor Hernandez, de speelster die afstormde op Tess Wester. Dat betekent een penalty voor Nederland.

Bonaventura &
Bonaventura

WK Handbal
Vrouwen finale

2019

Hoofdstuk 5 Analyse

In dit hoofdstuk worden de resultaten geïnterpreteerd aan de hand van de gehanteerde theorieën zoals gepresenteerd in hoofdstuk 2. Eerst zal de gedragsintentie van scheidsrechters geanalyseerd worden, vervolgens zal nagegaan worden hoe deze intentie is gevormd met behulp van de regimetheorie en civilisatietheorie.

5.1 Gedragsintentie

Volgens Ajzen (1991) wordt de intentie tot het uitvoeren van gedrag bepaald door drie onafhankelijk werkende factoren: attitude, subjectieve normen en waargenomen gedragscontrole. Met behulp van deze drie factoren kan gesteld worden dat scheidsrechters een lage intentie hebben tot dopinggebruik. Zowel de attitude, de subjectieve norm als de waargenomen gedragscontrole verklaart deze lage gedragsintentie.

5.1.1. Attitude

Uit de resultaten blijkt dat scheidsrechters niet overtuigd zijn van het feit dat doping hen zal helpen bij het leveren van betere prestaties op het sportveld. Volgens scheidsrechters kan doping vooral bijdragen aan de fysieke verbeteringen. Gezien het feit dat scheidsrechters niet sneller hoeven te zijn dan hun collega, maar wel snel genoeg dienen te zijn om een situatie te kunnen beoordelen, verwachten zij niet dat deze effecten zal bijdragen aan betere prestaties. Volgens scheidsrechters is het belangrijk dat op het juiste moment, de juiste beslissing genomen wordt. Dit wordt gezien als een mentale vaardigheid, waarvan onduidelijk is of dit verbeterd kan worden door het gebruik van doping. Volgens de ondervraagde medicus zijn er enkele spin-offs denkbaar van bepaalde middelen die een voordeel kan bieden op het gebied van concentratie en focus.

Naast de twijfels over de effecten op de prestaties hebben ook de risico's ten aanzien van gezondheid een negatief effect op de attitude van een scheidsrechter ten aanzien van doping. Hoewel veel scheidsrechters onvoldoende kennis hebben om de te verwachten risico's goed in te kunnen schatten, is hun overtuiging dat dopinggebruik ongezond is. Daarnaast wordt dopinggebruik gezien als onnodig, een risico dat de sport niet waard is.

5.1.2. Subjectieve norm

Scheidsrechters verwachten weinig tot geen steun vanuit de omgeving bij dopinggebruik. Uit de resultaten blijkt dat scheidsrechters veelal negatieve reacties verwachten vanuit hun omgeving wanneer zij doping zouden gebruiken. Deze negatieve reacties worden niet alleen verwacht vanuit de sport (bijvoorbeeld collega-scheidsrechters en de sportbond), maar ook vanuit de privé omgeving. Daarnaast verwachten scheidsrechters vrijwel geen sociale steun vanuit de omgeving.

Uit het kwalitatieve gedeelte van dit onderzoek is de scheidsrechters gevraagd om in te schatten hoe de persoonlijke en sportieve omgeving van de scheidsrechter zou reageren. Hier kwam naar voren dat scheidsrechters verwachten dat de omgeving van de scheidsrechters negatief staat tegenover doping vanuit de norm van natuurlijke prestaties. De mensen in de omgeving van de scheidsrechters zien veelal hoeveel zij moeten laten voor hun carrière en verwachten ook dat de prestaties die voorkomen uit het trainen op natuurlijke wijze worden vergroot. Doping wordt hierbij, volgens de scheidsrechters, door de omgeving niet gezien als een legale methode om prestaties te vergroten.

5.1.3. Waargenomen gedragscontrole

Uit verschillende stellingen uit de vragenlijst kwam naar voren dat de scheidsrechters niet veel moeite hebben om in verschillende situaties af te zien van dopinggebruik. Uit dit resultaat blijkt dat de waargenomen gedragscontrole van scheidsrechters bijdraagt aan de intentie van scheidsrechters om geen doping te gebruiken.

5.2 Het dopingregime

In het conceptueel model van hoofdstuk 2 is beargumenteerd dat elke individuele intentie tot gedrag beïnvloed kan worden door het dopingregime. Volgens Krasner (1982) kan het dopingregime gedefinieerd worden als een set van impliciete of expliciete normen, principes, regels en procedures die proberen het gedrag van individuen te sturen.

Wanneer gekeken wordt naar het dopingregime kan gesteld worden dat deze ontworpen is om een dopingvrije sport te creëren. Echter, hoewel de normen en principes veelal betrekking hebben op het creëren van een dopingvrije sport, zijn de regels en procedures veelal ingesteld op de topsport. Hoewel in de WADC beschreven staat dat ook het ondersteunend personeel geen doping mag gebruiken, wordt hier niet op gecontroleerd en/of gesanctioneerd.

Het streven naar schone (top)sportuitslagen en het behouden van de geloofwaardigheid van de (top)sport zijn het uitgangspunt bij het opstellen van de regels en normen. Om die reden is er wel aandacht voor de omgeving van de sporters, maar is deze aandacht enkel aanwezig om te voorkomen dat de sporter in aanraking kan komen met doping. Het dopingvrij krijgen van de sport is hierbij ondergeschikt.

Kijkend naar het dopingregime kan gesteld worden dat de formele regels en procedures nauwelijks invloed hebben op de gedragsintentie en de onafhankelijke gedragsdeterminanten van de scheidsrechters. Uit de resultaten blijkt dat het kennen van de regels voor scheidsrechters onvoldoende is om andere keuzes te maken. Daarnaast gaven de scheidsrechters in de interviews aan geen doping te gebruiken, enkel omdat het verboden is. Uit deze resultaten kan gesteld worden dat de regels en procedures niet de belangrijkste factor zijn die het gedrag van scheidsrechters beïnvloeden.

Toch kan gesteld worden dat de regels mogelijk een belangrijke factor zijn geweest in de ontwikkelde afkeuring tegen doping. Want hoewel de regels en procedures van het dopingregime niet direct dwang van buitenaf hebben ontwikkeld onder scheidsrechters, representeren deze regels wel de geldende normen in de sport, zoals de norm dat deelnemers moeten presteren op basis van hun natuurlijke krachten en talenten. Hoewel er geen directe consequenties zijn bij het overtreden van deze dwangen van buitenaf, worden deze normen en regels wel algemeen geaccepteerd binnen de sport en zodoende ook binnen de arbitrage. Scheidsrechters, die zichzelf als een belangrijk onderdeel beschouwen van de (top)sport, erkennen deze dwang van buitenaf en hebben deze norm in de loop der tijd ook geïnternaliseerd.

5.3 Zelfdwang

Hoewel er vanuit de formele regels geen druk staat op scheidsrechters, loopt het dopinggebruik geenszins uit de hand. Dit onderzoek heeft aangetoond dat doping in de arbitrage wel degelijk voorkomt, maar de prevalentie geen verontrustende cijfers laten zien.

Een verklaring voor dit gegeven wordt gezocht met behulp van de civilisatietheorie. Hierbij stelt Norbert Elias (2011) dat dwangen van buitenaf in de loop der tijd geïnternaliseerd worden. Ook bij scheidsrechters is een dergelijk proces zichtbaar.

De normen waarop het dopingbeleid rust worden breed gedragen door scheidsrechters. Zowel de norm omtrent presteren op eigen kracht als de gezondheidsnorm worden door scheidsrechters uitgedragen. Uit de resultaten blijkt dat scheidsrechters enkel willen presteren wanneer zij dit kunnen doen middels legale verbetermethoden en niet het (onnodige) risico willen lopen om gezondheidsrisico's op te lopen. Zelfs wanneer de kennis over doping laag is en de effecten van

doping niet goed kunnen worden ingeschat, beargumenteerden scheidsrechters dat dopinggebruik onwenselijk en ongezond is.

Een interessante vraag is hoe het kan dat er zonder formele dwang van buitenaf (regels en procedures) toch zelfdwang is ontstaan.

Allereerst kan gesteld worden dat de normen omtrent doping in de sport breed gedragen worden. Doping in de sport wordt in de gehele maatschappij gezien als intrinsiek slecht en verkeerd. Deze normen rondom fair-play en gezondheid hebben direct impact op de overtuigingen van scheidsrechters over doping. Door deze dwangen uit de maatschappij komen zij in aanraking met de dopingnormen, zonder dat zij weten of te maken krijgen met de dwangen vanuit formele regels en procedures.

Zoals gesteld wordt doping binnen en buiten de sport gezien als intrinsiek verkeerd en slecht. Hierdoor worden betrapte sporters in een kwaad daglicht gezet door de media en het sportminnend publiek. Betrapte sporters worden op deze manier weggezet als valspelers en leugenaars. Scheidsrechters die deze uitingen zien, krijgen (onbewust) te maken met de normen van doping in de sport. Deze dwangen vanuit de omgeving van de sporter werken onbewust door op de keuzes van scheidsrechters.

Bovenstaande twee argumenten verklaren hoe de normen in de sport direct of indirect invloed hebben op de intentie van scheidsrechters. Deze argumenten worden versterkt door het feit dat scheidsrechters heel graag gezien willen worden als een onderdeel van de (top)sport. Anders dan de beleidsmakers zien scheidsrechters zichzelf wel als een actieve beoefenaar van de (top)sport en als een cruciaal aspect binnen de sport. Dit is een belangrijk verschil met beleidsmakers (en mogelijk ook voor sporters) die de arbitrage ziet als een randvoorwaarde en een middel om het sporten mogelijk te maken. Dit gegeven verklaart hoe de normen vanuit de sport niet alleen doorwerken op de groep sporters, maar ook op de groep scheidsrechters. Zij voelen zich direct betrokken bij sport en hebben om die reden de normen en principes geïnternaliseerd.

Hoofdstuk 6 Conclusie

In de World Anti-Doping Code staat beschreven dat de World Anti-Doping Agency (WADA) streeft naar een dopingvrije sport. In de huidige situatie wordt een grote groep binnen de sport niet onderworpen aan controles, zoals scheidsrechters. Dit onderzoek heeft als doel om de kennis en inzichten over het gedrag van scheidsrechters omtrent doping te vergroten en om de invloed van het dopingbeleid op dit gedrag te analyseren. Dit alles om bij te dragen aan de wens van een dopingvrije sport. Dit onderzoek heeft zich gefocust op de volgende hoofdvraag: *“Hoe is het gedrag van scheidsrechters ten aanzien van doping te verklaren en wat is hierop de invloed van het dopingbeleid dat wel op scheidsrechters van toepassing is, maar hen niet onderwerpt aan controles”*.

6.1 Intentie tot dopinggebruik

De analyse van de onderzoeksresultaten laten zien dat scheidsrechters vrijwel geen intentie hebben om doping te gebruiken. De intentie tot dopinggebruik is geanalyseerd aan de hand van de theory of planned behavior van Ajzen (1991), die stelt dat gedragsintentie voortkomt uit drie onafhankelijke determinanten: attitude, subjectieve norm en waargenomen gedragscontrole. Het ontbreken van deze intentie wordt allereerst veroorzaakt door een negatieve attitude ten aanzien van doping. Doordat scheidsrechters niet overtuigd zijn van de voordelen van dopinggebruik en het feit dat scheidsrechters geen gezondheidsrisico's willen lopen, hebben zij een negatieve attitude ontwikkeld ten aanzien van doping. Ook zijn scheidsrechters van mening dat doping niet thuis hoort in de sport, en zodoende ook niet in de arbitrage.

Daarnaast verwachten scheidsrechters dat hun omgeving dezelfde mening deelt dat doping niet thuis hoort binnen de sport. Scheidsrechters verwachten dan ook afkeurende en kritische reacties vanuit de omgeving. Gezien het feit dat scheidsrechters veel waarde hechten aan de mening van de omgeving, wordt ook op basis van de subjectieve norm vrijwel geen intentie ontwikkeld om doping te gebruiken.

Tot slot hebben scheidsrechters weinig moeite om de controle omtrent deze intentie vast te houden. Scheidsrechters geven aan dat er vrijwel geen situatie is, waarin de druk op het gebruik van doping dermate hoog wordt dat de intentie tot het dopinggebruik wordt beïnvloed. Enkel de situatie waarin scheidsrechters herstellende zijn van een blessure wordt dopinggebruik als mogelijk middel gezien om te herstellen van een blessure. Dit gegeven leidt tot de conclusie dat de waargenomen gedragscontrole van scheidsrechters bijdraagt aan een lage gedragsintentie omtrent dopinggebruik.

De lage intentie tot dopinggebruik blijkt ook uit het zelfgerapporteerde dopinggebruik onder scheidsrechters. Met één respondent die heeft aangegeven doping te hebben gebruikt, kan op basis van dit onderzoek gesteld worden dat dopinggebruik onder scheidsrechters nauwelijks voorkomt.

6.2 Invloed van het dopingbeleid

De oprichtingsdoelen en de missie van WADA laten zien dat WADA streeft naar een dopingvrije sportomgeving. Dit uitgangspunt is verankerd in normen en formele regels en procedures. Vanuit de gedachtegang dat uitslagen en prestaties binnen topsport het meest van waarde zijn, worden de regels en procedures vooral toegepast op de doelgroep topsporters. Andere groepen, zoals scheidsrechters, worden niet gecontroleerd op doping. Een directe reden geeft WADA hiervoor niet. Ondervraagde beleidsmakers van de Nederlandse Dopingautoriteit en NOC*NSF stelden dat prioritering en schaarste in middelen hebben geleid tot deze keuze.

Echter, hoewel scheidsrechters niet gecontroleerd worden op dopinggebruik blijkt uit de resultaten en analyse dat vrijwel iedere respondent dopinggebruik in de arbitrage verwerpelijk vindt. Hoewel

het onduidelijk is in hoeverre scheidsrechters daadwerkelijk baat hebben bij dopinggebruik, zijn vrijwel alle scheidsrechters en alle beleidsmakers van mening dat doping niet thuishoort in de sport en zodoende ook niet in de arbitrage. Vanuit de normen van het dopingbeleid (sportprestaties moeten ontstaan vanuit natuurlijke krachten en talenten en sporters moeten beschermd worden tegen onnodige gezondheidsrisico's) wordt het onwenselijk geacht dat scheidsrechters verboden stimulerende middelen gebruiken.

Uit de resultaten en analyse blijkt dat scheidsrechters deze normen hebben geïnternaliseerd. De ondervraagde scheidsrechters vertelden op eigen initiatief dat dopinggebruik (in het algemeen en binnen de arbitrage) onwenselijk is. Deze normen omtrent een dopingvrije sport worden dermate breed gedragen dat ook scheidsrechters deze hebben overgenomen. Gezien het feit dat scheidsrechters zichzelf als onderdeel van de sport zien en mogelijk zelfs als topsporter, met hoge persoonlijke doelen, de drang om te presteren en de voldoening na een prestatie, hebben scheidsrechters deze normen geïnternaliseerd zonder dat overtreding van deze normen en regels consequenties zou hebben.

Om te begrijpen waarom scheidsrechters zichzelf zelfdwangen hebben opgelegd, dient onderscheid gemaakt te worden tussen directe dwangen van buitenaf en indirecte, meer subtielere dwangen van buitenaf. Gezien het feit dat de regels en procedures geen directe invloed hebben op scheidsrechters, waren de directe dwangen van buitenaf voor scheidsrechters minimaal. Maar, omdat de regels en procedures wel de geldende normen en principes representeren was er sprake van indirecte, meer subtielere dwangen van buitenaf. Op die manier zijn de regels en normen van het dopingbeleid geïnternaliseerd door scheidsrechters, zonder dat er directe consequenties zijn voor scheidsrechters bij het overtreden van regels en normen.

Geconcludeerd wordt dat het dopingbeleid geen directe invloed heeft op scheidsrechters, door het ontbreken van controles, maar dat het dopingbeleid wel diepgewortelde normen en principes vertegenwoordigd, waardoor binnen de sport deze normen en regels zijn geïnternaliseerd. Op die manier is het dopingbeleid verantwoordelijk voor de internalisatie van de normen en regels onder scheidsrechters, zonder dat er gecontroleerd wordt op gebruik onder scheidsrechters.

Hoofdstuk 7 Discussie

Dit hoofdstuk beschrijft de reflectie op het onderzoeksproces. Daarbij worden keuzes besproken en mogelijke implicaties beschreven. Daarnaast worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

7.1 Limitaties van dit onderzoek

In deze paragraaf worden twee limitaties besproken. Allereerst wordt de rol van de onderzoeker, die gedurende dit onderzoek werkzaam is geweest bij de Nederlandse Basketball Bond, besproken. Vervolgens wordt de betrouwbaarheid van het dopinggebruik beschreven.

7.1.1. Rol van de onderzoeker

De onderzoeker is gedurende de periode van dit onderzoek werkzaam geweest als medewerker arbitrage bij de Nederlandse Basketball Bond. Als medewerker arbitrage was de onderzoeker onder andere verantwoordelijk voor de aanwijzing en uitbetaling van de scheidsrechters die uitkomen in de Dutch Basketball League, de hoogste basketbal competitie in Nederland. Deze scheidsrechters zijn voor dit onderzoek benaderd voor deelneming. De directe band tussen onderzoeker en deze respondenten leverden enkele implicaties op.

De grootste implicatie was het gevaar voor sociaal wenselijke antwoorden. Gezien het feit dat doping in de arbitrage formeel verboden is, ontstaat het gevaar dat scheidsrechters wenselijke antwoorden zouden geven omtrent vragen over dopinggebruik. Dit is geprobeerd te voorkomen door alle informatie omtrent dit onderzoek te versturen vanaf het studentmailaccount van de Universiteit Utrecht en is zowel in de mail, als bij aanvang van de vragenlijst en bij het begin van een interview benadrukt dat dit onderzoek wordt uitgevoerd door een student van de Universiteit Utrecht en niet vanuit de Nederlandse Basketball Bond.

7.1.2. Zelfgerapporteerd dopinggebruik

Er zijn verschillende methoden om onderzoek te doen naar gedragingen die sociaal onwenselijk zijn, zoals dopinggebruik. Hierbij dient in ogenschouw genomen te worden dat geen enkele methode volledige zekerheid kan bieden omtrent de vraag hoeveel scheidsrechters gebruik maken van doping. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de zelfgerapporteerde methode, waarbij scheidsrechters in een anonieme vragenlijst dopinggebruik konden aangeven. De onderzoeker is zich er terdege van bewust dat deze methode gevoelig is voor sociaal wenselijke antwoorden en dat andere methoden, zoals de *randomized response method* en een methode waarbij bloed en urine worden afgenomen en worden onderzocht, waarschijnlijk een betrouwbaarder beeld zou geven over het dopinggebruik onder scheidsrechters. Het ging echter voorbij aan het doel en de mogelijkheden van dit onderzoek om deze methodes te gebruiken.

7.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek heeft, mogelijk als eerste onderzoek naar doping in de arbitrage, onderzocht wat de consequenties zijn van dopingbeleid op de doelgroep scheidsrechters. Gezien het feit dat het onderzoek niet alle aspecten heeft kunnen behandelen, worden onderstaand enkele aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

Als conclusie van dit onderzoek is gesteld dat het beschavingsoffensief ten aanzien van het dopinggebruik is dat scheidsrechters de normen hebben geïnternaliseerd, dat doping slecht is voor de gezondheid en ingaat tegen de *spirit of sport*. Juist vanuit de theorie van Norbert Elias is het interessant om het proces dat geleid heeft tot deze internalisatie te onderzoeken. Dit onderzoek heeft geen aandacht besteed aan het feit hoe deze normen zich hebben ontwikkeld in een periode

van tijd. Door middel van vervolgonderzoek kan nagegaan worden of deze normen zich op eenzelfde manier hebben ontwikkeld als de norm bij sporters.

De huidige dopingregels komen steeds meer onder druk te staan en worden steeds meer bekritiseerd. Zo zouden de huidige regels en procedures grote inbreuk doen op de privacy en vrijheden van sporters. Dit onderzoek heeft aangetoond dat de normen en principes van doping geïnternaliseerd zijn onder scheidsrechters, zonder dat er directe consequenties verbonden zijn aan het overtreden van deze regels en normen. Hoewel geconcludeerd is dat de huidige regels wel hebben bijgedragen aan de internalisatie van deze dwangen, wordt als suggestie voor vervolgonderzoek aangedragen om onderzoek te doen naar de betekenisgeving van sporters aan de huidige dopingnormen en -regels. Dit onderzoek kan bijdragen aan de vraag in welke mate strenge regels en procedures nodig zijn om dopinggebruik te voorkomen en in hoeverre en op welke wijze een collectief gedragen set van principes en normen eenzelfde effect kan bereiken.

Literatuurlijst

- Ajzen, I. (1991). *The Theory of Planned Behavior*. Organizational behavior and human decision processess, 179-211.
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Inc.
- Boeije, H. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma.
- Bottenburg, M. v., & Heilbron, J. (2006). *De-Sportization of fighting contests the origins and dynamics of no holds barred events and the theory of sportization*. International review for the sociology of sport, 41/3-4(2006), 259-282.
- Bourdieu, P. (1988). *Profram for a sociology of sport*. Sociology of Sport Journal, 5 (2), 153-161.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods 4th edition*. New York: Oxford University Press.
- Casini, L. (2009). *GLOBAL HYBRID PUBLIC-PRIVATE BODIES: THE WORLD ANTI-DOPING AGENCY (WADA)*. New York: Institute for International Law and Justice.
- Cialdini, R., & Goldstein, N. (2004). *Social Influence: Compliance and Conformity*. Annual Reviews Psychologie, 55, 591-621.
- Commissie Anti-Doping Aanpak. (2013). *Meedoen of stoppen; Eindrapport van de Commissie Anti-Doping Aanpak: onderzoek naar de dopingcultuur in het Nederlandse wegwielrennen bij de heren*.
- Commissie herziening Nederlandse Gedragscode wetenschappelijke integriteit. (2018). *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit*.
- Connolly, J. (2015). *Civilising processes and doping in professional cycling*. Current Sociology vol 63(7) 1037-1057.
- Coolsaet, R. (2006). *Anarchie, Orde, Dominantie*. Gent: Academia Press.
- Cupchik, G. (2001). *Constructivist Realism: An Ontology That Encompasses Positivist and Constructivist Approaches to the Social Sciences*. Forum: Qualitative social research.
- David, P. (2013). *A guide to the world anti-doping code. A fight for the spirit of sport. 2nd ed.* Cambridge:: Cambridge University Press.
- Dimeo, P., & Moller, V. (2018). *The Anti-Doping Crisis in Sport*. London, UK: Routledge.
- Elias, N. (2011). *Het civilisatieproces*. Amsterdam: Boom (origineel werk gepubliceerd in 1939).
- Geeraets, V. (2018). *Ideology, Doping and the Spirit of Sport*. Sport, Ethics and Philosophy, 12:3, 255-271.
- Gleaves, J. (2012). *Enhancing the odds: Horse racing, gambling and the first*. Sport in History, 32(1), 26-52.
- Gray, S. (2019). *Achieving Compliance with the World Anti-Doping Code: learning from the implementation of another international agreement*. International Journal of Sport Policy and Politics, 11:2, 247-260.
- Guba, E., & Lincoln, Y. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury park.

- Guba, E., & Lincoln, Y. (2011). *Paradigmatic controversies, contradictions, and emerging confluences*. The Sage Handbook of qualitative research 4: 97-128.
- Hanstad, D., Smith, A., & Waddington, I. (2008). *The establishment of the World Anti-Doping*. International Review for the Sociology of Sport, 43 (3), 227–249.
- Heuvel, M. v., Kalmthout, J. v., & Houdt, F. v. (2002). *Doping in de breedtesport: een onderzoek naar de aard en omvang van het gebruik van dopinggeduide middelen in de georganiseerde breedtesport*. Capelle aan den IJssel: NeCeDo.
- Heuvel, M. v., Kalmthout, J. v., & Houdt, F. v. (2002). *Doping in de breedtesport: Een onderzoek naar de aard en omvang van het gebruik van dopinggeduide middelen in de georganiseerde breedtesport*. Capelle aan den IJssel: NeCeDo.
- Hopstaken, L. (1994). *Willens en wetens*. Groningen: University of Groningen.
- Houlihan, B. (2002). *Managing compliance in international anti-doping policy: The world anti-doping code*. The world anti-doping code, European Sport Management Quarterly, 2:3, 188-208.
- Houlihan, B. (2013). *Achieving compliance in International anti-doping policy: An analysis of the 2009 World Anti-Doping Code*. Norwegian School of Sport Science.
- Kayser, B. (2018). *Ethical Aspects of Doping and Anti-Doping; In search of Alternative Policy*. Leuven: KU Leuven.
- Kayser, B. (2018). *Ethical Aspects of Doping and Anti-Doping; In Search of an Alternative Policy*. Leuven: KU Leuven.
- Kayser, B., & Smith, A. (2008). *Globalisation of anti-doping: the reverse side of the medal*. BMJ: British Medical Journal, Vol. 337, No. 7661 (Jul. 12, 2008), pp. 85-87.
- Krasner, S. (1982). *Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables*. The MIT Press.
- Laure, P. (2004). *Histoire du Dopage et des Conduites Dopantes*. Vuibert, Frankrijk: Edition Paris.
- Leeuw, J. d. (2011). *De Sportwereld van het HBO*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Lentillon-Kaestner, V., & Carstairs, C. (2008). *Doping use among young elite cyclists: a qualitative psychosociological approach*. Scandinavian Journal of Medicine en Science in Sports.
- Levermore, R., & Budd, A. (2004). *Sport and International relations*. Londen: Routledge.
- NOC*NSF. (2020, juni 23). *Veilige sport*. Retrieved from NOC*NSF: <https://nocnsf.nl/sport-en-integriteit>
- Ritchie, I. (2014). *Pierre de Coubertin, Doped 'Amateurs' and the 'Spirit of Sport': The Role of Mythology in Olympic Anti-Doping Policies*. The International Journal of the History of Sport, 31:8, 820-838, DOI: 10.1080/09523367.2014.883500.
- Roest, J.-W. V., Spaaij, R., & Bottenburg, M. v. (2013). Mixed Methods in Emerging Academic Subdisciplines: The Case of Sport Management. *Journal of Mixed Methods Research*, 1-21.
- Schuijff, M. (2012). *Goed, beter, betwist*. Den Haag: Rathenau Instituut.

- Sheppard, B., Hartwick, J., & Warshaw, P. (1988). *The theory of reasoned action: a metaanalysis of past research with recommendations for modifications and future research*. *Journal of Consumer Research*, 15, 325-343.
- Smits, J., & Edens, R. (2013). *Handleiding SPSS*. Amsterdam: Pearson.
- Tack, R. (2014). *Doping in de sport: Onuitroeibaar?* Gent: Universiteit Gent.
- Wiefferink, K., Detmar, S., de Hon, O., Vogels, T., & Paulussen, T. (2005). *Topsport en doping; onderzoek naar de determinanten van het gebruik van dopinggeduide middelen onder topsporters en evaluatie van het antidopingbeleid in Nederland*. Capelle aan den IJssel: Nederlands Centrum voor Dopingvraagstukken.
- Wilson, C. (2000). *Policy Regimes and Policy Change*. Cambridge University Press.
- World Anti-Doping Agency. (2003). *World Anti-Doping Code*. Montreal, Quebec, Canada: World Anti-Doping Agency.
- World Anti-Doping Agency. (2019). *World Anti-Doping Code 2015 (with 2019 admendents)*. Montreal, Quebec, Canada: World Anti-Doping Agency.
- World Anti-Doping Agency. (2020, juni 19). *Who We Are*. Retrieved from World Anti-Doping Agency: <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>